

agronews

2022. GODINA

Izveštaj o rezultatima sprovedenog istraživanja anketiranjem poljoprivrednika, o stavovima i potrebama po pitanju lokalnih ulaganja u poljoprivredu u šest gradova i opština

KRALJEVO, KRUŠEVAC, SMEDEREVO, POŽAREVAC, POŽEGA , SVILAJNAC

UVOD

U javnosti postoji svest o važnosti poljoprivrede. Mediji prečesto imenuju ovu granu kao "razvojnu šansu" i "stratešku granu", naročito u današnje vreme kada usled novonastale krize, imamo situaciju da je hrana sve skuplja i vidno potrebija. I pored svih jasnih pokazatelja da je poljoprivreda oblast koju u Srbiji treba najviše razvijati, njeno učešće u bruto domaćem proizvodu (BDP) je vrlo nisko.

Pripremom za pristupanje Evropskoj uniji, Srbija kao buduća članica mora da reguliše mnoge oblasti, pa i poljoprivredu. Ovo se naročito odnosi na osposobljavanje svojih poljoprivrednika da se održe uporedo sa konkurencijom na evropskom tržištu, a ujedno i da iskoriste sve beneficije koje poljoprivredna politika Evropske unije daje.

Šta podrazumeva osposobljavanje poljoprivrednika - unapređivanje proizvodnje, ispunjavanje standarda kvaliteta proizvoda, primena novih tehnologija, zaštita životne sredine, humano gajenje životinja, standardi u ishrani, standardi u tretiranju pojedinih vrsta su ono na šta svaki poljoprivrednik mora biti spreman kako bi dostigao kvalitet koji već postoji u okviru EU. Naročito je važno da nauče da koriste nove tehnologije u cilju unapređenja proizvodnje.

ZAKONSKA REGULATIVA

Zakon o podsticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju Republike Srbije je delimično usklađen sa evropskom legislativom poljoprivredne politike i uspostavljanjem određenih šema podrške. Usklađeno je definisanje pojedinih pojmova, klasifikacija i vrsta direktnih plaćanja, poštovanje principa „unakrsne usklađenosti“ i mehanizma redistribucije sredstava između različitih grupa mera agrarne politike (mehanizam modifikacije). Cilj unakrsne usklađenosti je orijentacija ka proizvodno-nevezanim podsticajima (decoupled payment) i napuštanja proizvodno-vezanih podsticaja (coupled payment). I pored toga, veliki deo poljoprivrednih davanja je usmereno na mere direktne podrške povezane sa proizvodnjom – po grlu stoke, cenovna podrška za mleko, kreditna podrška i drugi posebni podsticaji, što u najvećoj meri nije usklađeno sa pravilima EU. Postojeći sistem proizvodno vezanih plaćanja u sektoru mlekarstva, plaćanja za goveda, ovce, koze i za pčelarstvo treba potpuno uskladiti sa pravnim tekovinama EU. Ovakva direktna plaćanja se i danas sprovode.

Zakon o podsticajima u poljoprivredi, kao obavezu korisnika podsticaja, navodi poštovanje propisa kojima se uređuju standardi kvaliteta životne sredine, zaštita javnog zdravlja, zaštita zdravlja životinja i biljaka, zaštita dobrobiti životinja i zaštita poljoprivrednog zemljišta, što su ujedno i zahtevi poljoprivredne politike EU.

Zakon propisuje da i organi lokalne samouprave mogu da utvrđuju mere podrške za sprovođenje poljoprivredne politike za svoje područje. To znači da lokalne samouprave imaju mogućnost, ali ne i obavezu utvrđivanja i sprovođenja mera poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja (PPRR).

Sredstva za sprovođenje ove politike obezbeđuju se u budžetu i koriste se u skladu sa Programom podrške za sprovođenje PPRR koji donosi nadležni organ LS uz prethodnu saglasnost ministarstva.

Ministarstvo poljoprivrede ima obavezu kontrole dvostrukog finansiranja istih investicija iz javnih sredstava. Priprema i realizacija PPRR po utvrđenom obrascu koje je pripremila ovo Ministarstvo, omogućava lakše praćenje izvora finansiranja investicija iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije koja važi do 2024. godine definiše pravce budućih reformi poljoprivredne politike i institucionalnog okvira, u tri najvažnija segmenta:

1. reforma poljoprivredne politike u smislu uvođenja instrumenata agrarne politike koji omogućavaju dinamično restrukturiranje sektora poljoprivrede, efikasno približavanje EU integracijama putem postepenog usklađivanja politike sa principima zajedničke poljoprivredne politike,

2. usvajanje i potpuna primena zakonodavnog okvira koji omogućuje pravnu osnovu kako za primenu same Strategije, tako i za usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa EU legislativom - Acquis communautaire,

3. institucionalne reforme koje bi reformom postojećih i izgradnjom nedostajućih delova institucionalnih struktura, omogućile ostvarivanje strateških ciljeva, efikasnu primenu odabrane politike i usklađivanje administrativnih struktura sa zahtevima EU.

Ovaj treći segment je upravo ono što nije adekvatno prilagođeno na lokalnom nivou, te je neophodno delovati u tom smeru i pokrenuti promenu na bolje kod LS, tj. kod nadležnih za Programe mera i konkurse.

Pravilnik o obrascu i sadržini programa podrške za sprovođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja i obrascu izveštaja o sprovođenju mera poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja propisuje pored ostalog i izradu Identifikacione karte koja sadrži opšte podatke i pokazatelje Programa koji se donosi za područje teritorije JLS. Ovo znači da se pri izradi Programa mera, mora voditi računa pri planiranju mera u skladu sa realnim potrebama područja, starosti stanovništva, pretežne poljoprivredne delatnosti itd.

Izveštajem o reviziji svrsishodnosti poslovanja „podsticaji merama ruralnog razvoja“, Državne revizorske institucije (DRI), utvrđeno je da: planski okvir za mere podsticaja nije uspostavljen blagovremeno i u potpunosti, Ministarstvo ne vodi Registar podsticaja, često menja obim podsticaja, kriterijume za ostvarivanje prava na podsticaje, što je dovelo do izostanka potpunog efekta realizovanih mera, ne prate se u dovoljnoj meri efekti mera podsticaja. DRI je ovim Izveštajem dala preporuke, koje se između ostalog odnose na:

1. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede – da obezbedi planska dokumenta kojima će se po godinama utvrditi mere i druge aktivnosti, kao i očekivane rezultate, oblike i vrste namene i obim pojedinih mera u ruralnom razvoju; da prilikom planiranja sredstava polazi od smernica predviđenih Strategijom poljoprivrede i ruralnog razvoja kako bi se ostvarili postavljeni ciljevi politike ruralnog razvoja; Obezbedi javno

dostupnu evidenciju o vrsti i visini ostvarenih podsticaja po korisniku podsticaja, što smanjuje rizik od netransparentnog trošenja finansijskih sredstava;

2. Upravu za agrarna plaćanja – da obezbedi funkcionalan sistem sprovođenja mera podsticaja kroz objavljivanje javnih poziva i konkursa, obradu zahteva u razumnim rokovima i objavljivanje rang lista podnosioca zahteva za ostvarivanje prava na podsticaje.

Kao važan činilac u finansiranju PPRR su svakako LS, koje mogu podsticati određene mere iz svog budžeta, u skladu sa zakonom. Cilj ovog istraživanja je ispitivanje primene Zakona o podsticajima u poljoprivredi, vrste i intenzitet pomoći koje svojim poljoprivrednicima pružaju lokalne samouprave Kraljevo, Kruševac, Svilajnac, Smederevo, Požarevac i Požega i kakvi su stavovi poljoprivrednika po pitanju tih pomoći.

Metodologija istraživanja

Metodologija istraživanja obuhvata:

Anketiranje poljoprivrednika, nosilaca i članova poljoprivrednih gazdinstava sa teritorije lokalnih samouprava Kraljevo, Kruševac, Požarevac, Požega, Svilajnac i Smederevo, korisnika lokalnih podsticaja u poljoprivredi i potencijalnih korisnika koji do sad nisu koristili sredstva;

Analiza oblika informisanja poljoprivrednika o mogućnostima konkurisanja za programe mera lokalnih davanja u poljoprivredi, koja uključuje istraživanje dostupnosti informacija do potencijalnih korisnika i usklađenost načina informisanja kao realno prihvatljiv oblik informisanja.

Kroz anketu se ispitivao nivo uključenosti zajednica u kreiranje i sprovođenje mera podsticaja u poljoprivredi na lokalnom nivou i obuhvaćeno je 3,12% poljoprivrednika u odnosu na broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava (863 anketiranih). Anketiranje poljoprivrednika se odnosilo na dosadašnje korisnike podsticajnih sredstava i potencijalnih korisnika koji do sad nisu koristili sredstva, a ispitivanje se odnosilo naročito na zadovoljstvo po pitanju načina kreiranja i sprovođenja mera podsticaja u poljoprivredi u njihovoj lokalnoj samoupravi.

Istraživanjem je bilo neophodno obuhvatiti što veći broj bivši i potencijalnih korisnika, što se postiglo anketiranjem istih na terenu i onlajn. Rađena je anketa u štampanoj i onlajn formi, sa jasnim pitanjima za ispitivanje nivoa svesti zadovoljstva poljoprivrednika.

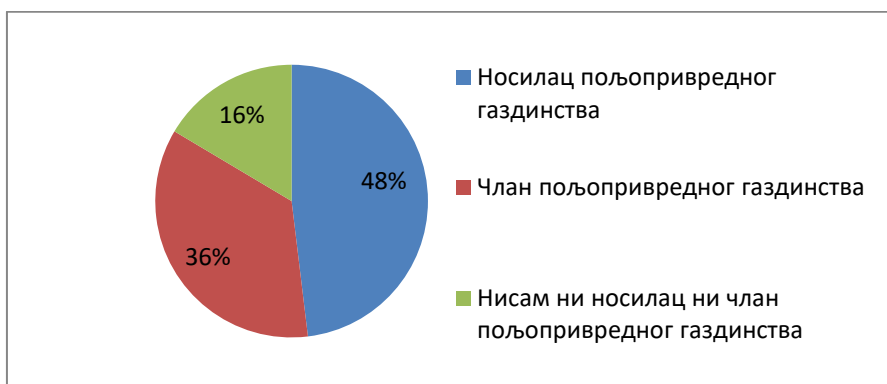
Anketa je svojim prvim delom služila za dobijanje informacija o statusu ispitanika u smislu poljoprivrednog gazdinstva, starosnoj dobi i saznanju da li je u ispitanikovo opštini bilo konkursa za lokalna davanja u poljoprivredi u prethodne 3 godine, kao i da li su bili korisnici. U zavisnosti od odgovora, usledila bi pitanja drugog dela ankete zašto nisu bili korisnici ili kako su se informisali o konkursima na koje su se javljali. Treći deo ankete se odnosio na planove i očekivanja po pitanju ispitanikove proizvodnje: na koji

način bi voleli da budu obavešteni o budućim konkursima, da li bi po njihovom mišljenju trebalo da postoje kriterijumi za odabir korisnika podsticaja, ko bi trebalo da ima prednost po konkursu, a najvažnije pitanje ovog dela ankete je svakako odabir mera za koje bi se ispitanik prijavio kada bi postojale u njegovoj LS.

Rezultati istraživanja o stavovima i potrebama poljoprivrednika po pitanju lokalnih ulaganja u poljoprivredu

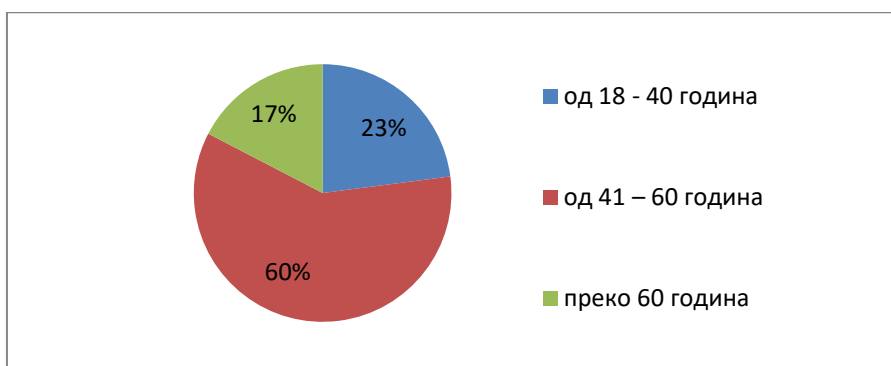
Anketiranje 863 ispitanika - poljoprivrednika, nosilaca i članova poljoprivrednih gazdinstava sa teritorije lokalnih samouprava Kraljevo, Kruševac, Požarevac, Požega, Svilajnac i Smederevo, korisnika lokalnih podsticaja u poljoprivredi i potencijalnih korisnika koji do sad nisu koristili sredstva, dalo je sledeće ukupne rezultate ankete:

1. 48% ukupnog broja ispitanika je u statusu nosioca PG, 36% ispitanika su se izjasnili kao članovi PG (Grafik 1).

Grafik 1: Nosilac ili član poljoprivrednog gazdinstva

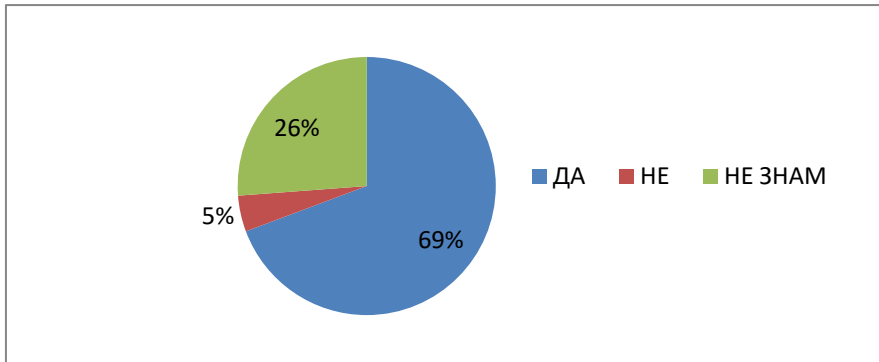
2. Više od polovine ispitanika je starosne dobi između 40 i 60 godina (60%), 23% je od 18 do 40 godina starosti, a samo 17% ispitanika je starije od 60 godina (Grafik 2).

Grafik 2: Starosna dob ispitanika

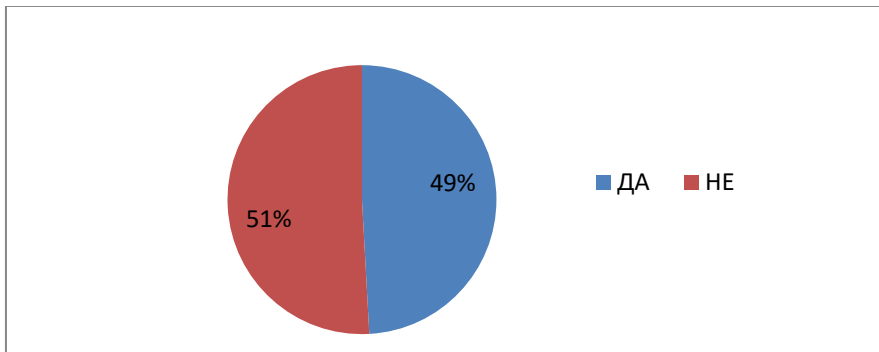
Prvi deo ankete koji se odnosio na informisanost ispitanika o postojanju konkursa, kao i da li su bili korisnici, dao je sledeće rezultate:

1. Većina poljoprivrednika je znala da su u opštinama raspisivani konkursi za lokalna davanja u poljoprivredi (69%), 26% ispitanika se izjasnila da ne zna, dok je samo 5% ispitanika odgovorilo da nije bilo konkursa u njihovim opštinama (Grafik 3).

Grafik 3: Da li je u poslednje 3 godine bilo konkursa za lokalna davanja u poljoprivredi

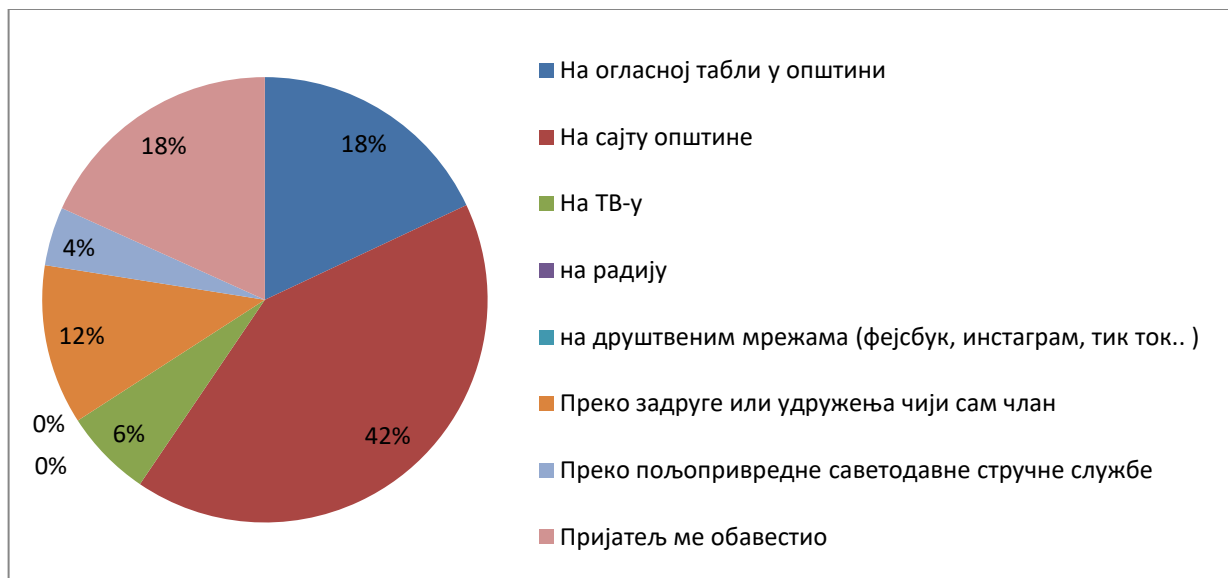
2. Da li su bili korisnici, polovina je odgovorila sa DA, a polovina sa NE (Grafik 4).

Grafik 4: Da li suispitanici bili korisnici lokalnih davanja u poljoprivredi

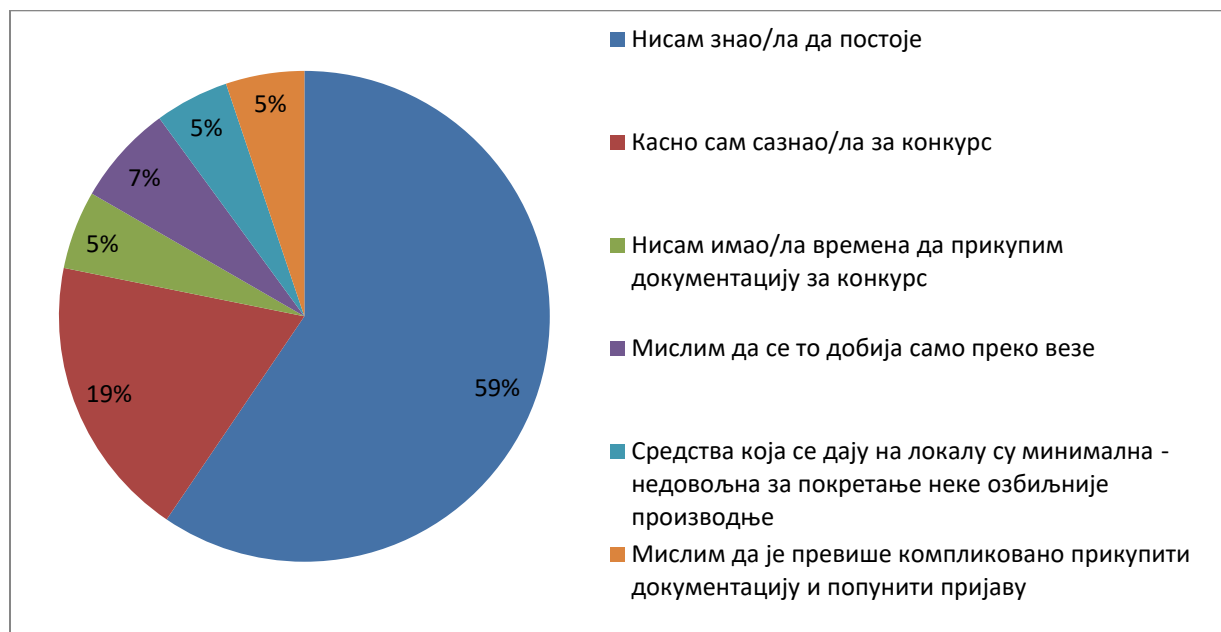
Drugi deo ankete je ispitivao bivše korisnike o načinima informisanja o konkursima na kojima su učestvovali, dok je sa druge strane, ispitivao razloge nekonkurisanja onih koji nisu bili korisnici:

1. Oni koji su koristili podsticajna sredstva na lokalnu, većinom su se informisali na sajtu opštine i na oglasnoj tabli opštine (42%, 18% respektivno), dok je zabrinjavajući podatak da se 18% ispitanika izjasnilo da ih je prijatelj obavestio o konkursu (Grafik 5).

Grafik 5: Načini informisanja bivših korisnika podsticajnih sredstava o raspisanim konkursima

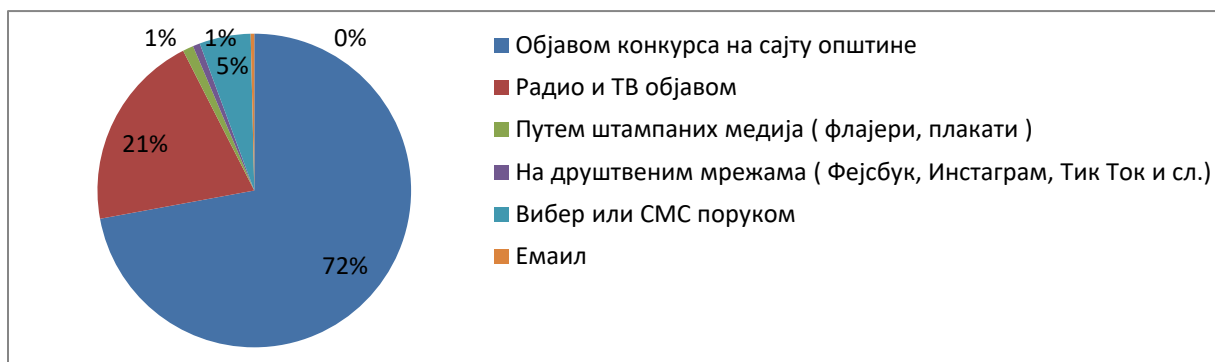
2. Za one koji nisu konkurisali na prethodnim konkursima kod LS za davanja u poljoprivredi, glavni razlozi su bili neznanje da postoje konkursi (59% ispitanika) i kasno su saznali za konkurse (19% ispitanika) (Grafik 6).

Grafik 6: Razlozi za nekonkurisanje za lokalna davanja u poljoprivredi

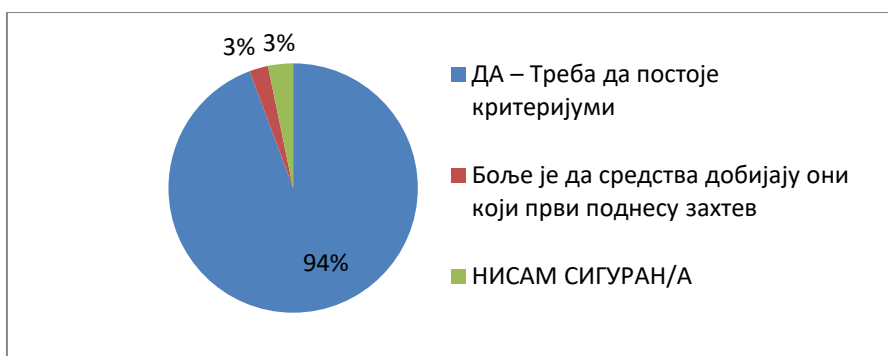
Treći deo ankete se odnosio na planove i očekivanja ispitanika po pitanju budućih lokalnih podsticaja u poljoprivredi:

1. Na pitanje o najpovoljnijem načinu obaveštavanja o budućim konkursima, ispitanici su se u najvećem broju izjasnili za objavu konkursa na sajtu LS (72%) i radio i TV objavom (21%) (Grafik 7).

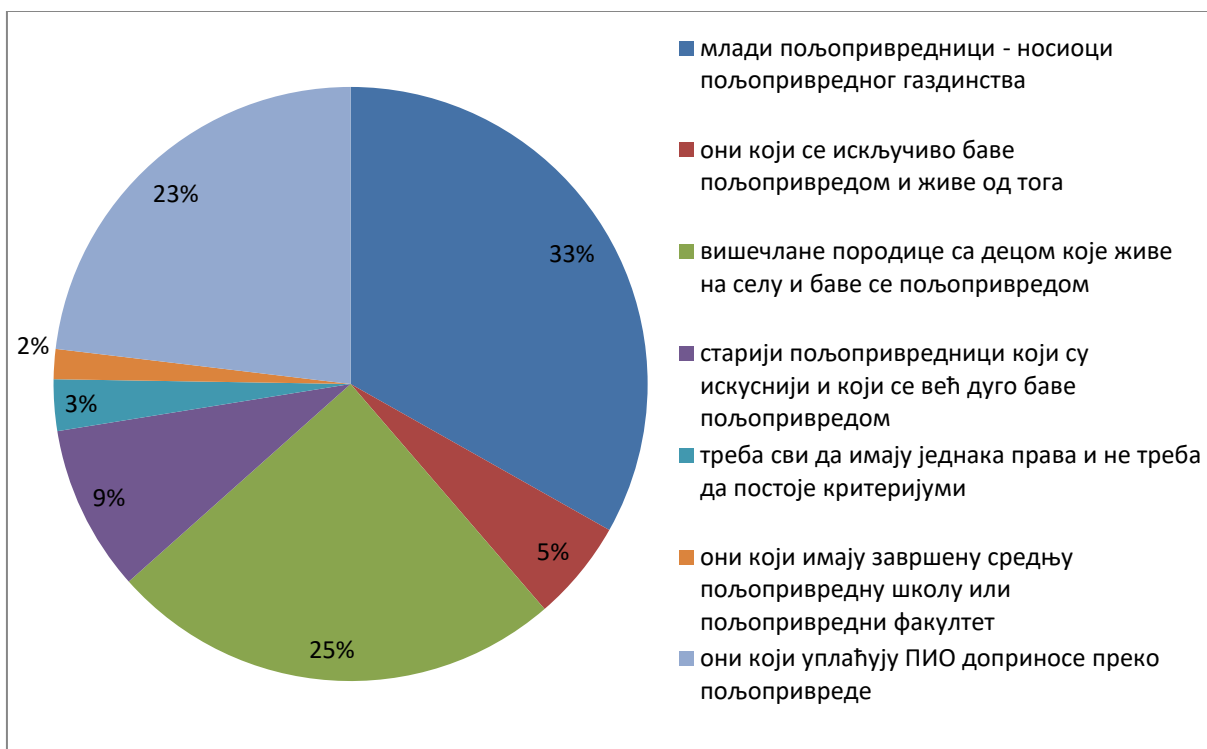
Grafik 7: Najpovoljniji način obaveštavanja potencijalnih korisnika o budućim konkursima za lokalna davanja u poljoprivredi

2. Da li budući konkursi treba da sadrže neke kriterijume ili ne, ispitanici su bili saglasni da su kriterijumi za izbor korisnika sredstava neophodni (94%) (Grafik 8).

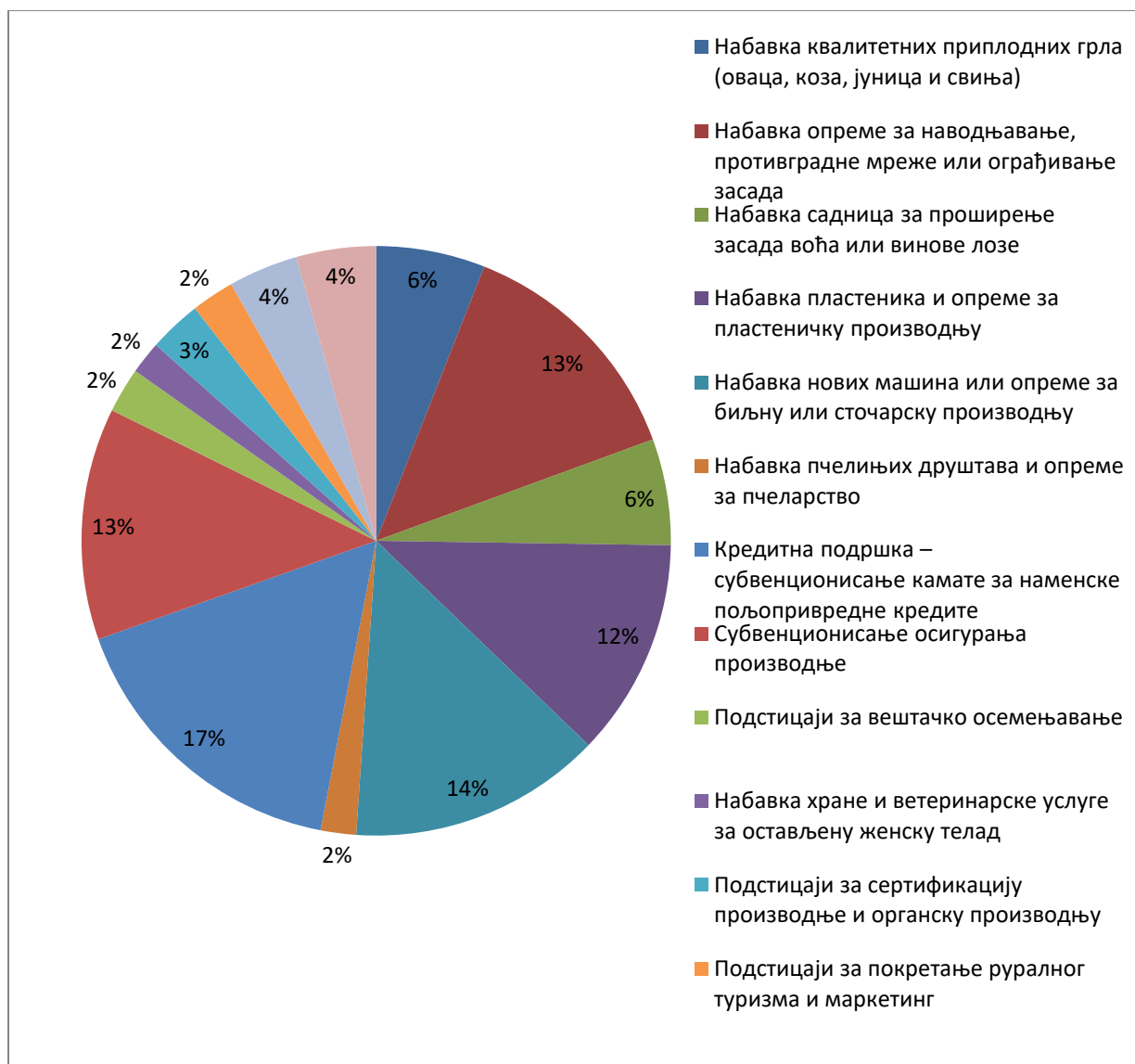
Grafik 8: Uvođenje kriterijuma za izbor korisnika podsticajnih sredstava na budućim konkursima

3. Pri uvođenju kriterijuma, ko bi trebalo da ima prednost na budućim konkursima, ispitanici su odgovorili da najpre treba dati prednost mladim poljoprivrednicima koji su nosioci PG (33%), višečlanim porodicama sa decom koje se bave poljoprivredom (25%) i onima koji uplaćuju PIO doprinose preko poljoprivrede (23%) (Grafik 9).

Grafik 9: Prednost odabira budućih korisnika po kriterijumu

4. Poslednje pitanje se odnosilo na željene mere za koje bi konkurisali kada bi ih bilo u Programu PP i PRR njihove LS. Između 13% i 17% korisnika bi konkurisalo za nabavku novih mašina, opreme za navodnjavanje, plastenika i opreme za plasteničku proizvodnju, subvencionisanje kamate za namenske poljoprivredne kredite, subvencionisanje osiguranja proizvodnje (Grafik 10).

Grafik 10: Mere podsticaja za koje bi se opredelili budući potencijalni korisnici ukoliko bi bile dostupne

Rezultati istraživanja po lokalnim samoupravama

KRALJEVO

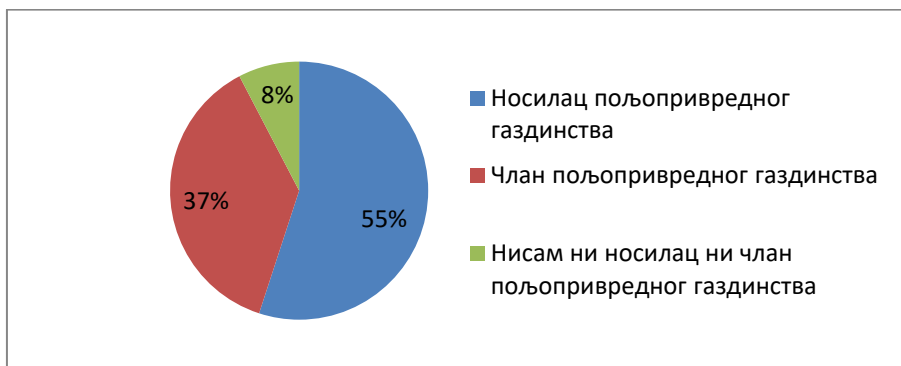
Grad Kraljevo zauzima površinu od 1.530 km². Čine ga 92 naseljena mesta sa ukupno 125.488 stanovnika, sa tendencijom rasta. U seoskom području živi 56.739 stanovnika. Prema popisu iz poljoprivrede 2011. godine, na teritoriji grada Kraljeva postoji 11.713 poljoprivrednih gazdinstava, od kojih je danas registrovano 7987. Prosek broja članova domaćinstava je 3 člana.

Poljoprivreda grada Kraljeva se zasniva na poljoprivrednom zemljištu, koje su koristila poljoprivredna gazdinstva u sledećoj strukturi: 42% oranice i bašte, 47,5% pašnjaci, 9,3%

voćnjaci, 0,02% vinogradi. Stočni fond se sastoji od 12.480 krava, 54.020 svinja, 39.836 ovaca, 28.891 koza i 400.200 živine. Košnica je 11.473.

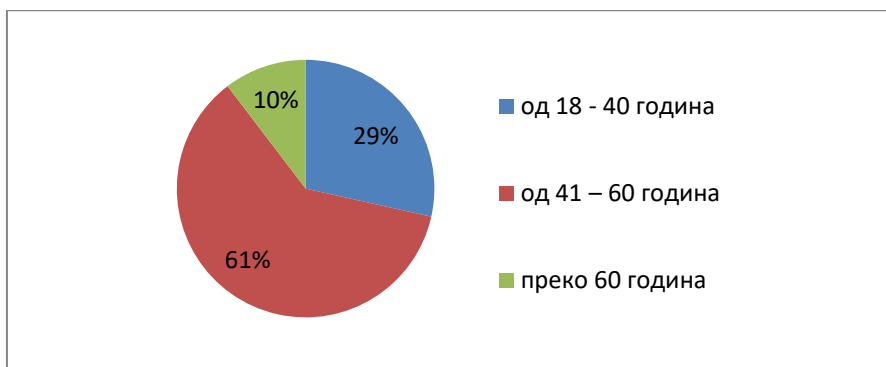
Na osnovu ankete koja je sprovedena na teritoriji grada Kraljeva sa svim okolnim selima, dobijeni su rezultati u odnosu na 194 ispitanika.

1. 55% ispitanika se izjasnilo kao nosilac PG, 37% kao članovi PG (Grafik 11).

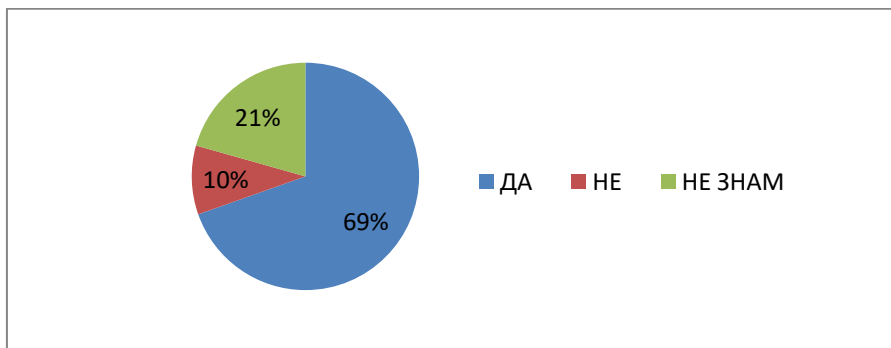
Grafik 11: Nosilac ili član poljoprivrednog gazdinstva

2. 61% ispitanika je starosne dobi između 40 i 60 godina, 29% od 18 do 40 godina starosti, a samo 10% ispitanika je starije od 60 godina (Grafik 12).

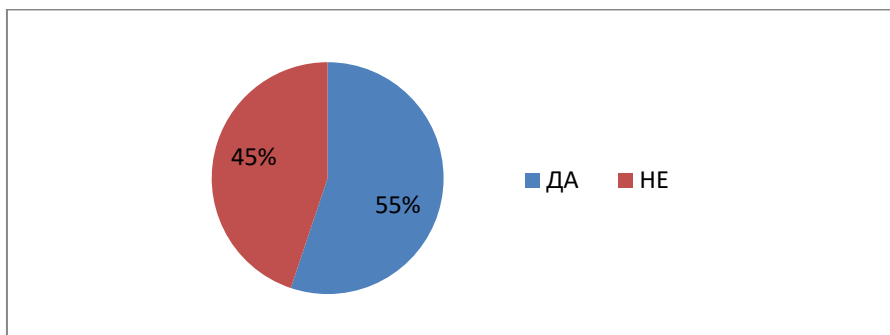
Grafik 12: Starosna dob ispitanika

3. Većina poljoprivrednika je znala da su raspisivani konkursi za lokalna davanja u poljoprivredi (69%), 21% nije znao da postoje, dok je 10% ispitanika odgovorilo da nije bilo konkursa u Kraljevu (Grafik 13).

Grafik 13: Da li je u poslednje 3 godine bilo konkursa za lokalna davanja u poljoprivredi

4. Da li su bili korisnici, 55% je odgovorilo da je koristilo podsticaje (Grafik 14).

Grafik14: Da li su ispitanici bili korisnici lokalnih davanja u poljoprivredi

5. Oni koji su koristili podsticajna sredstva na lokalnu, u najvećoj meri su se informisali na sajtu (46%), a potom na oglasnoj tabli opštine i preko zadruge/udruženja - po 15% (Grafik 15).

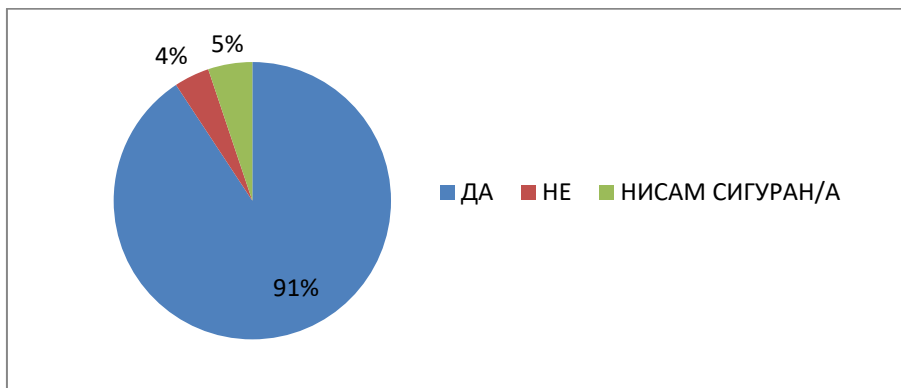
Grafik 15: Načini na koje su se informisali bivši korisnici podsticajnih sredstava o raspisanim konkursima

6. Za one koji nisu konkurisali na prethodnim konkursima kod LS za davanja u poljoprivredi, glavni razlozi su bili neznanje da postoje konkursi (63% ispitanika) i kasno su saznali za konkurse (17% ispitanika) (Grafik 16).

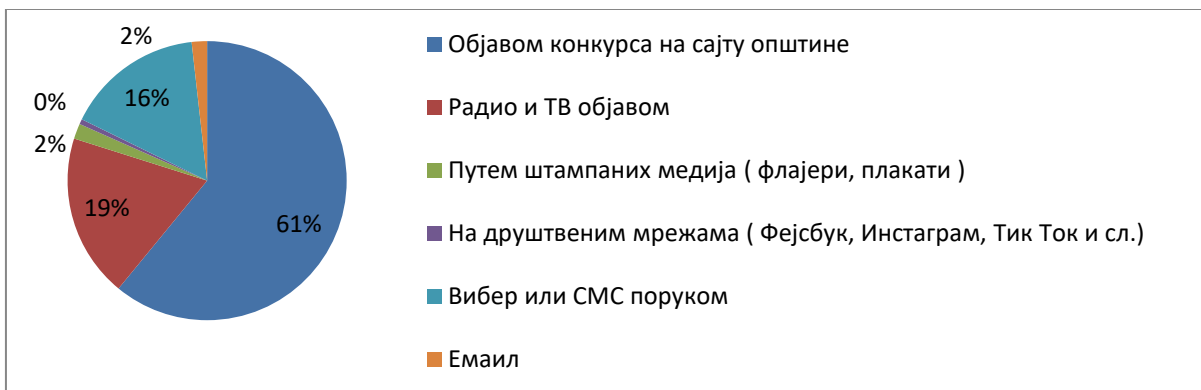
Grafik 16: Razlozi za nekonkurisanje za lokalna davanja u poljoprivredi

7. 91% ispitanika se izjasnio da planira da se prijavi na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi na lokalnom nivou (Grafik 17).

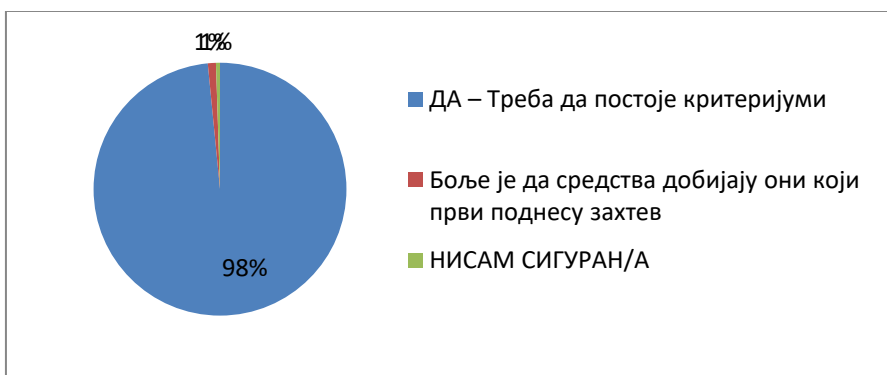
Grafik 17: Prijavljivanje na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi

8. Na pitanje o najpovoljnijem načinu obaveštavanja o budućim konkursima, ispitanici su se u najvećem broju izjasnili za objavu konkursa na sajtu LS (61%), radio i TV objavom (19%) i porukom na telefonu (16%) (Grafik 18).

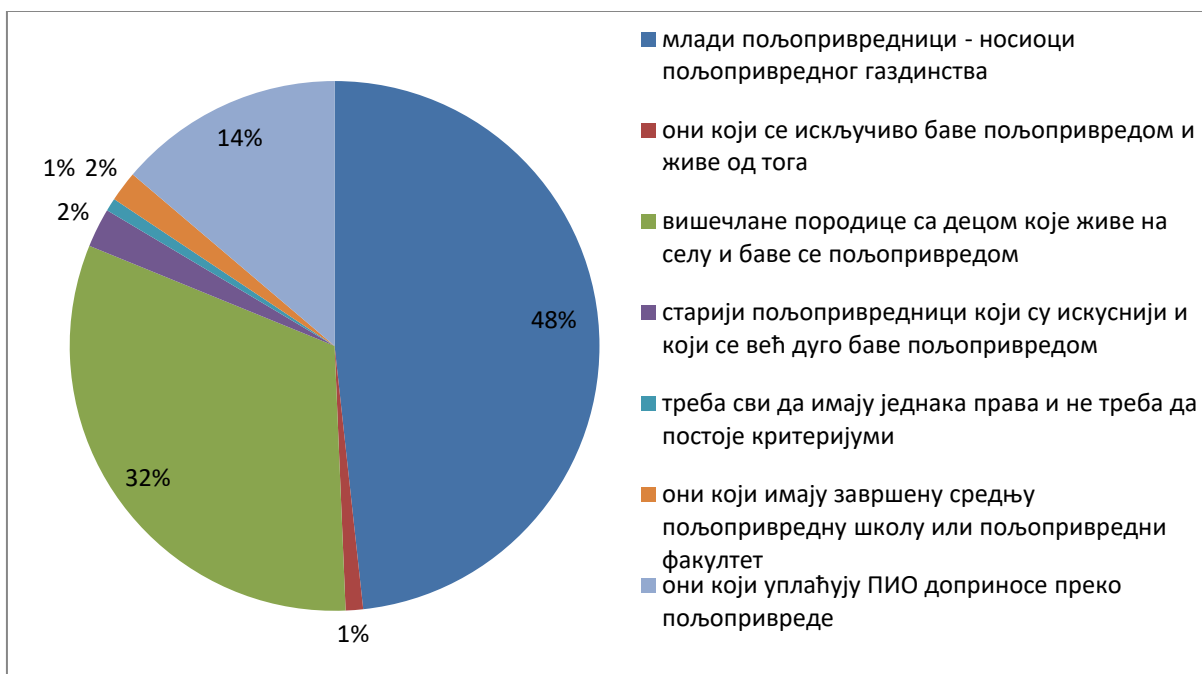
Grafik 18: Najpovoljniji način obaveštavanja potencijalnih korisnika o budućim konkursima za lokalna davanja u poljoprivredi

9. Da li budući konkursi treba da sadrže neke kriterijume ili ne, 98% ispitanika je saglasno da su kriterijumi za izbor korisnika sredstava neophodni (Grafik 19).

Grafik 19: Uvođenje kriterijuma za izbor korisnika podsticajnih sredstava na budućim konkursima

10. Pri uvođenju kriterijuma, ko bi trebalo da ima prednost na budućim konkursima, ispitanici su odgovorili da najpre treba dati prednost mladim poljoprivrednicima koji su nosioci PG (48%), višečlanim porodicama sa decom koje se bave poljoprivredom (32%) i onima koji uplaćuju PIO doprinose preko poljoprivrede (14%) (Grafik 20).

Grafik 20: Prednost odabira budućih korisnika po kriterijumu

11. Poslednje pitanje se odnosilo na željene mere za koje bi konkurisali kada bi ih bilo u Programu PP i PRR Kraljeva. Između 13% i 17% korisnika bi konkurisalo za nabavku novih mašina, opreme za navodnjavanje, plastenika i opreme za plasteničku proizvodnju, subvencionisanje kamate za namenske poljoprivredne kredite, subvencionisanje osiguranja proizvodnje (Grafik 21).

Grafik 21: Mere podsticaja za koje bi se opredelili budući potencijalni korisnici ukoliko bi bile dostupne

SMEDEREVO

Grad Smederevo zauzima površinu od 482 km². Čine ga 28 naseljena mesta sa ukupno 108.209 stanovnika, sa tendencijom opadanja. U seoskom području živi oko 40% ukupnog broja stanovništva. Prema evidenciji Uprave za trezor, u Smederevu je registrovano 3759 poljoprivrednih gazdinstava. Područje je podeljeno na ratarsko-povrtarsko-stočarski i stočarsko-voćarsko-vinogradarski rejon.

Poljoprivredom se u Smederevu bavi više od 30% stanovništva, ali samo 10% su registrovana poljoprivredna gazdinstva. Poljoprivredno zemljište površine 26.560 ha obrađuje 7.107 gazdinstava (registrovanih i neregistrovanih). Stočni fond se sastoji od 3.973 goveda, 40.913 svinja, 9.731 ovaca, 2.214 koza i 276.275 živine. Košnica je 5.324.

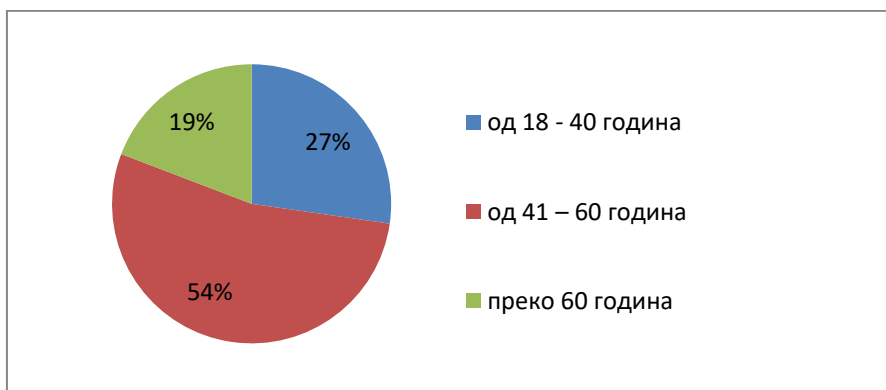
Na osnovu ankete koja je sprovedena na teritoriji grada Smedereva sa svim okolnim selima, dobijeni su rezultati u odnosu na 99 ispitanika.

1. 53% ispitanika se izjasnilo kao članovi PG, 37% kao nosioci PG (Grafik 22).

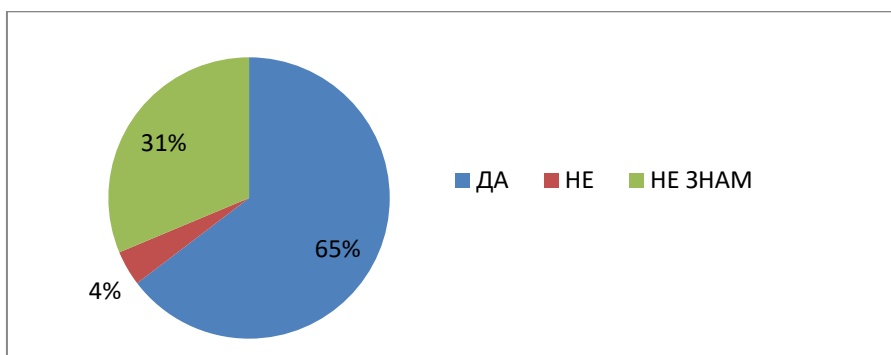
Grafik 22: Nosilac ili član poljoprivrednog gazdinstva

2. 54% ispitanika je starosne dobi između 40 i 60 godina, 27% od 18 do 40 godina starosti, dok je 19% ispitanika je starije od 60 godina (Grafik 23).

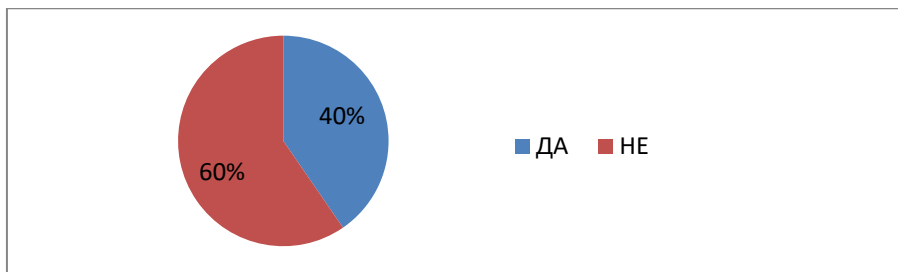
Grafik 23: Starosna dob ispitanika

3. Većina poljoprivrednika je znala da su u opštini raspisivani konkursi za lokalna davanja u poljoprivredi (65%), 31% nije znao da postoje, a samo je 4% ispitanika odgovorilo da nije bilo konkursa u Smederevu (Grafik 24).

Grafik 24: Da li je u poslednje 3 godine bilo konkursa za lokalna davanja u poljoprivredi

4. 60% ispitanika nije koristilo lokalne podsticaje u prethodne tri godine, dok 40% jesu bili korisnici lokalnih davanja u poljoprivredi (Grafik 25).

Grafik 25: Da li su ispitanici bili korisnici lokalnih davanja u poljoprivredi

5. Oni koji su koristili podsticajna sredstva na lokalnu, polovina se informisala na oglasnoj tabli opštine, dok je 18% "prijatelj obavestio". Preko zadruge ili udruženja čiji su članovi i preko PSSS za konkurse je saznalo 15% i 12% respektivno (Grafik 26).

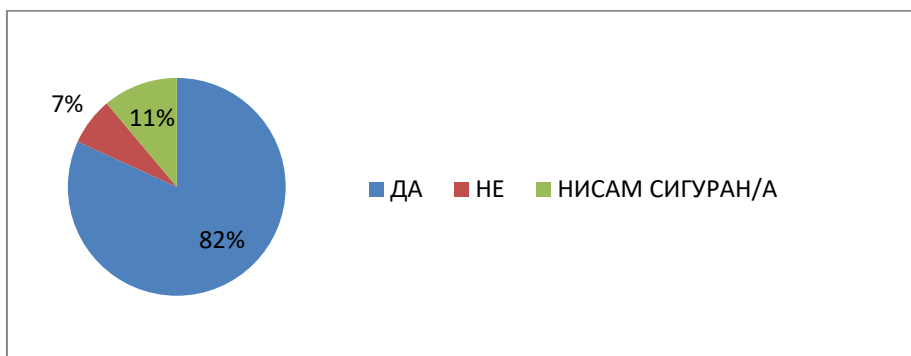
Grafik 26: Načini na koje su se informisali bivši korisnici podsticajnih sredstava o raspisanim konkursima

6. Za one koji nisu konkurisali na prethodnim konkursima kod LS za davanja u poljoprivredi, polovina se izjasnila da je razlog jer nisu znali da postoje konkursi, skoro četvrtina jer je kasno saznala za konkurse. 11% smatra da se sredstva dobijaju samo "preko veze" i to je bio razlog nekonkurisanja za ovaj procenat ispitanika (Grafik 27).

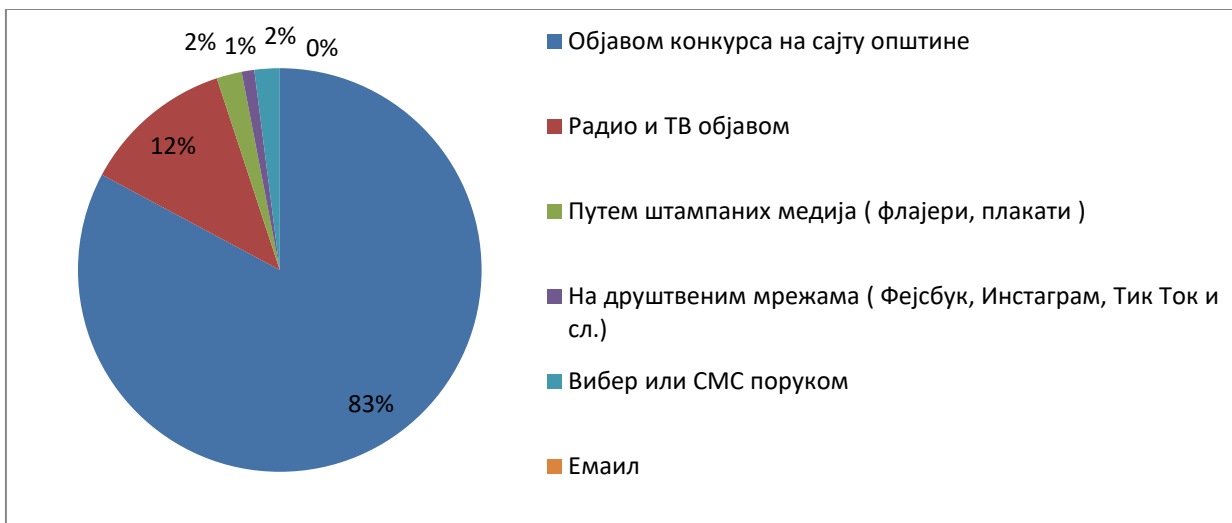
Grafik 27: Razlozi za nekonkurisanje za lokalna davanja u poljoprivredi

7. 82% ispitanika se izjasnio da planira da se prijavi na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi na lokalnom nivou (Grafik 28).

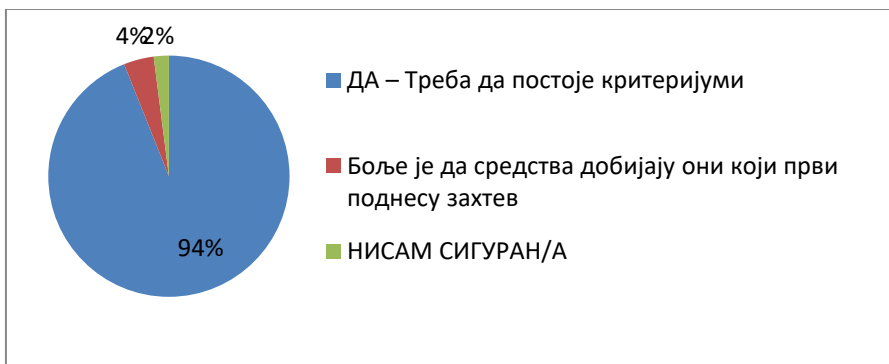
Grafik 28: Prijavljivanje na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi

8. Na pitanje o najpovoljnijem načinu obaveštavanja o budućim konkursima, ispitanici su se u najvećem broju izjasnili za objavu konkursa na sajtu LS (83%) i radio i TV objavom (12%) (Grafik 29).

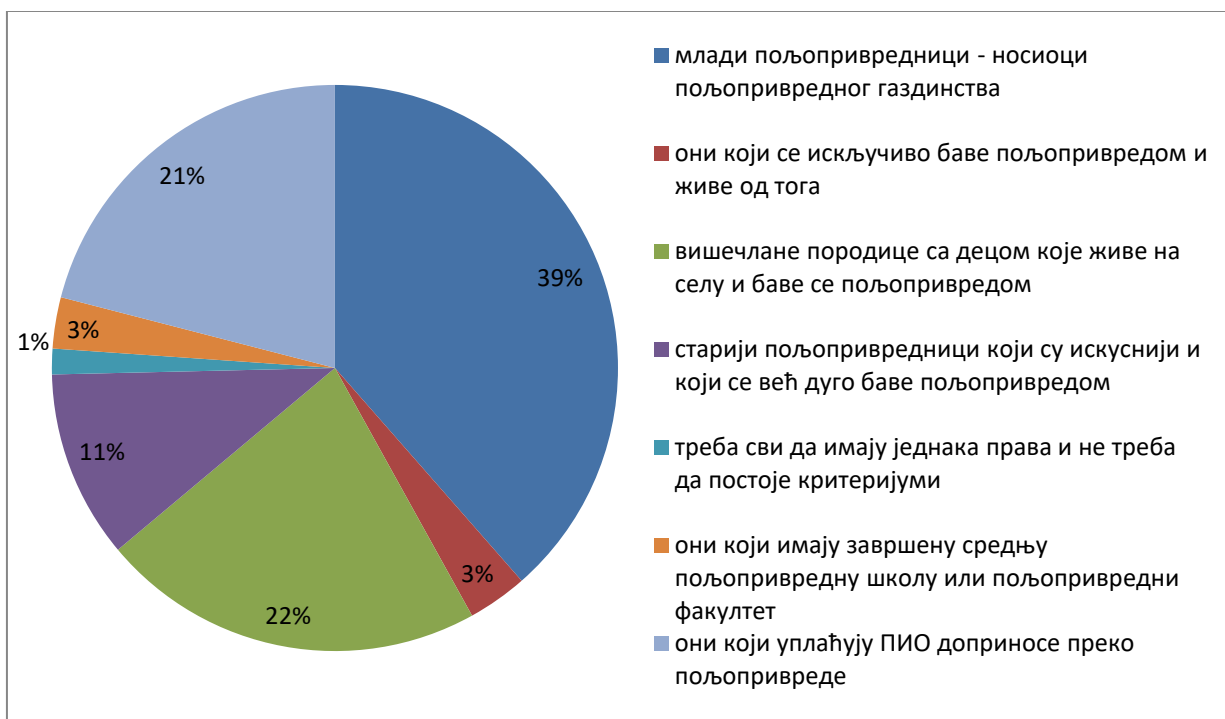
Grafik 29: Najpovoljniji način obaveštavanja potencijalnih korisnika o budućim konkursima za lokalna davanja u poljoprivredi

9. 94% ispitanika je smatra da treba da postoje kriterijumi za izbor korisnika sredstava (Grafik 30).

Grafik 30: Uvođenje kriterijuma za izbor korisnika podsticajnih sredstava na budućim konkursima

10. Pri uvođenju kriterijuma, ko bi trebalo da ima prednost na budućim konkursima, ispitanici smatraju da prvenstvo treba da imaju mladi poljoprivrednici koji su nosioci PG (39%), višečlane porodice sa decom koje se bave poljoprivredom (22%) i oni koji uplaćuju PIO doprinose preko poljoprivrede (21%) (Grafik 31).

Grafik 31: Prednost odabira budućih korisnika po kriterijumu

11. Poslednje pitanje se odnosilo na željene mere za koje bi konkurisali kada bi ih bilo u Programu PP i PRR Smedereva. Izbor mera je bio vrlo šarenolik, ali izdvajaju se mere sa dvocifrenim procentom: za nabavku novih mašina - 14%, subvencionisanje osiguranja proizvodnje - 12%, nabavka kvalitetnih priplodnih grla i subvencionisanje kamate za namenske poljoprivredne kredite - po 11%, opreme za navodnjavanje - 10% (Grafik 32).

Grafik 32: Mere podsticaja za koje bi se opredelili budući potencijalni korisnici ukoliko bi bile dostupne

SVILAJNAC

Opština Svilajnac zauzima površinu od 362 km², i čine je 22 naselja sa 25.511 stanovnika, sa veoma izraženim trendom opadanja. U seoskom području živi oko 40% ukupnog broja stanovništva.

Prema podacima Uprave za trezor, registrovanih poljoprivrednih gazdinstava na teritoriji opštine Svilajnac je 1.970. Poljoprivredom se bavi više od 35,5% stanovništva.

Pod oraničnim površinama je 12.500 ha, pod livadama i pašnjacima 663ha, a 2.804 ha je pod krmnim biljem. Oko 5.720 ha su bašte, voćnjaci i vinogradi. Stočni fond se sastoji od 4.628 goveda, 16.963 svinja, 7.496 ovaca, 1.391 koza i 252.403 živine. Košnica je 5.753.

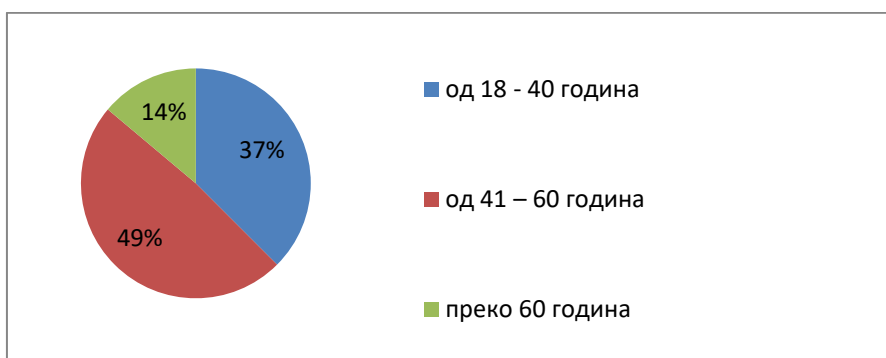
Na osnovu ankete koja je sprovedena na teritoriji opštine Svilajnac sa svim okolnim selima, dobijeni su rezultati u odnosu na 72 ispitanika.

1. 54% ispitanika se izjasnilo kao članovi PG, 28% kao nosioci PG (Grafik 33).

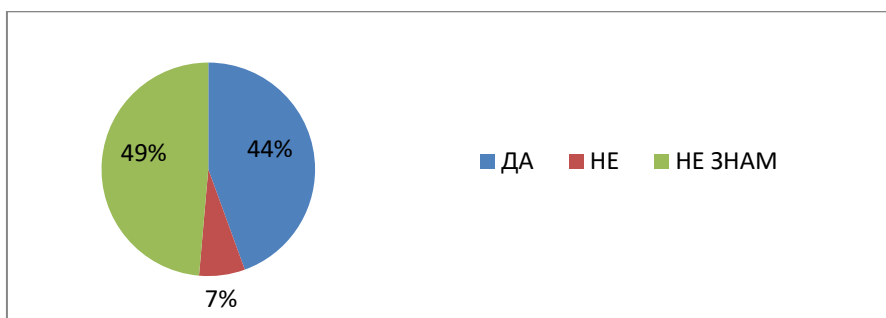
Grafik 33: Nosilac ili član poljoprivrednog gazdinstva

2. Skoro polovina ispitanika je starosne dobi između 40 i 60 godina, 37% od 18 do 40 godina starosti, dok je 14% ispitanika je starije od 60 godina (Grafik 34).

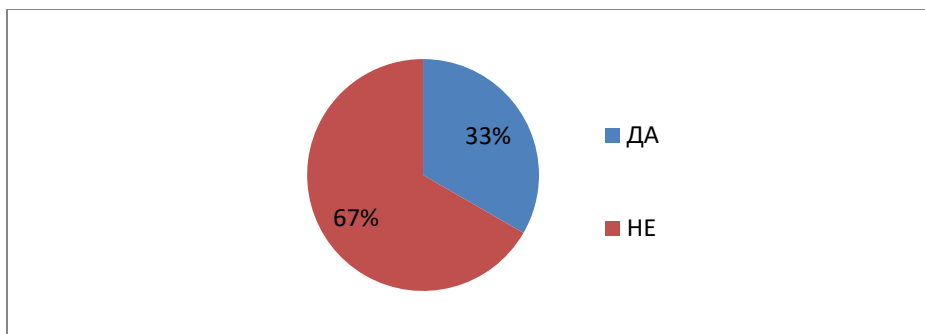
Grafik 34: Starosna dob ispitanika

3. Većina poljoprivrednika nije znala da postoje lokalna davanja u poljoprivredi, skoro polovina, dok 44% ispitanika je reklo da zna da je bilo subvencija u prethodne tri godine (Grafik 35).

Grafik 35: Da li je u poslednje 3 godine bilo konkursa za lokalna davanja u poljoprivredi

4. Dve trećine ispitanika nije koristilo lokalne podsticaje u prethodne tri godine, dok jedna trećina jeste (Grafik 36).

Grafik 36: Da li su ispitanici bili korisnici lokalnih davanja u poljoprivredi

5. Oni koji su koristili podsticajna sredstva na lokalnu, informisali su se preko zadruga ili udruženja čiji su članovi i "prijatelja kojih je obavestio" - po 35%. 22% se informisalo na oglasnoj tabli opštine (Grafik 37).

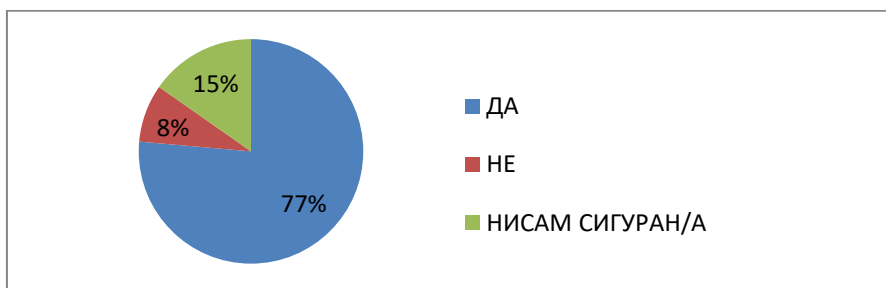
Grafik 37: Načini na koje su se informisali bivši korisnici podsticajnih sredstava o raspisanim konkursima

6. Za one koji nisu konkurisali na prethodnim konkursima kod LS za davanja u poljoprivredi, najviše njih nije konkurisalo jer nije znalo da davanja postoje - 72% (Grafik 38).

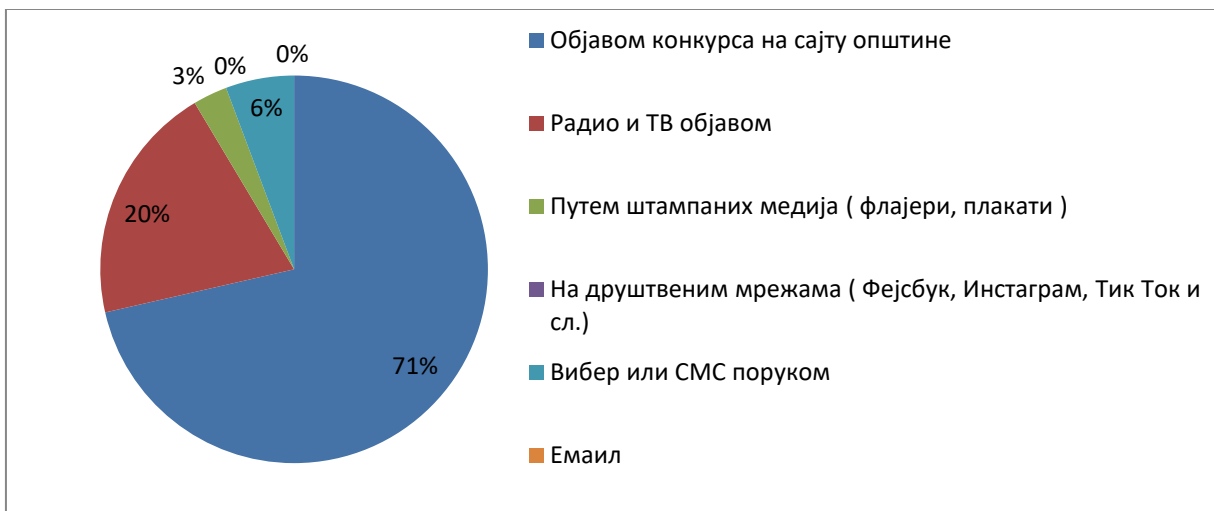
Grafik 38: Razlozi za nekonkurisanje za lokalna davanja u poljoprivredi

7. 77% ispitanika se izjasnio da planira da se prijavi na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi na lokalnom nivou (Grafik 39).

Grafik 39: Prijavljivanje na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi

8. Na pitanje o najpovoljnijem načinu obaveštavanja o budućim konkursima, ispitanici su se u najvećem broju izjasnili za objavu konkursa na sajtu LS (71%) i radio i TV objavu (20%) (Grafik 40).

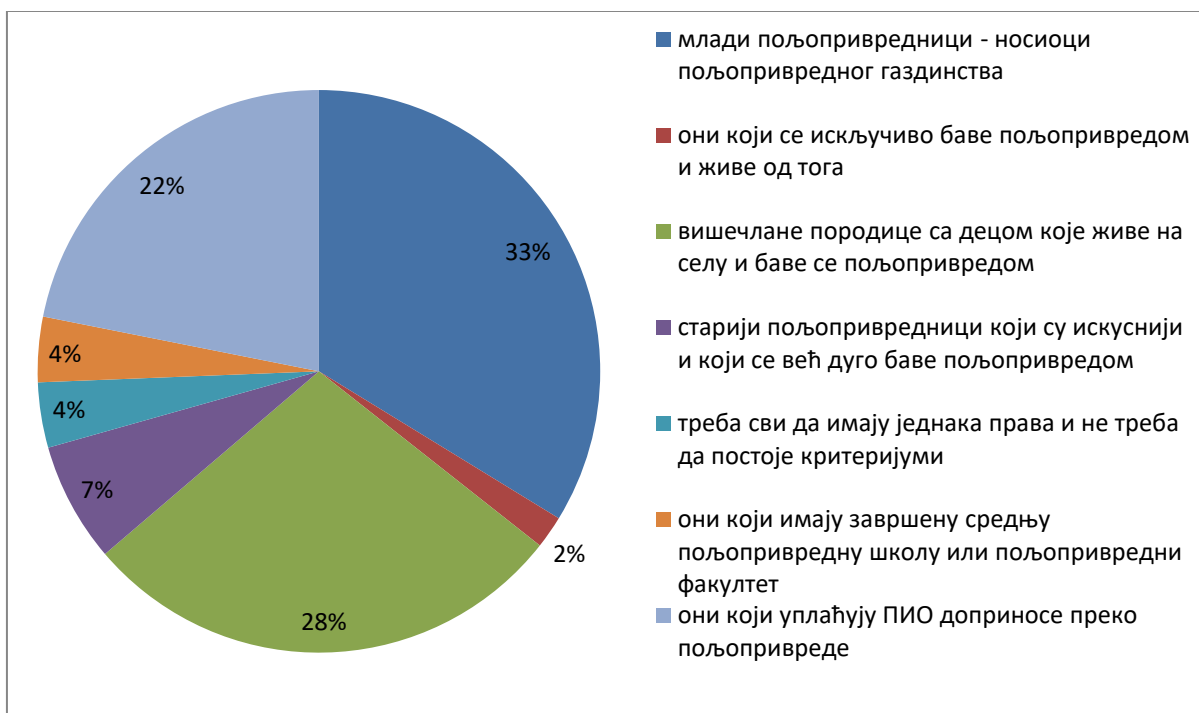
Grafik 40: Najpovoljniji način obaveštavanja potencijalnih korisnika o budućim konkursima za lokalna davanja u poljoprivredi

9. 92% ispitanika smatra da treba da postoje kriterijumi za izbor korisnika sredstava (Grafik 41).

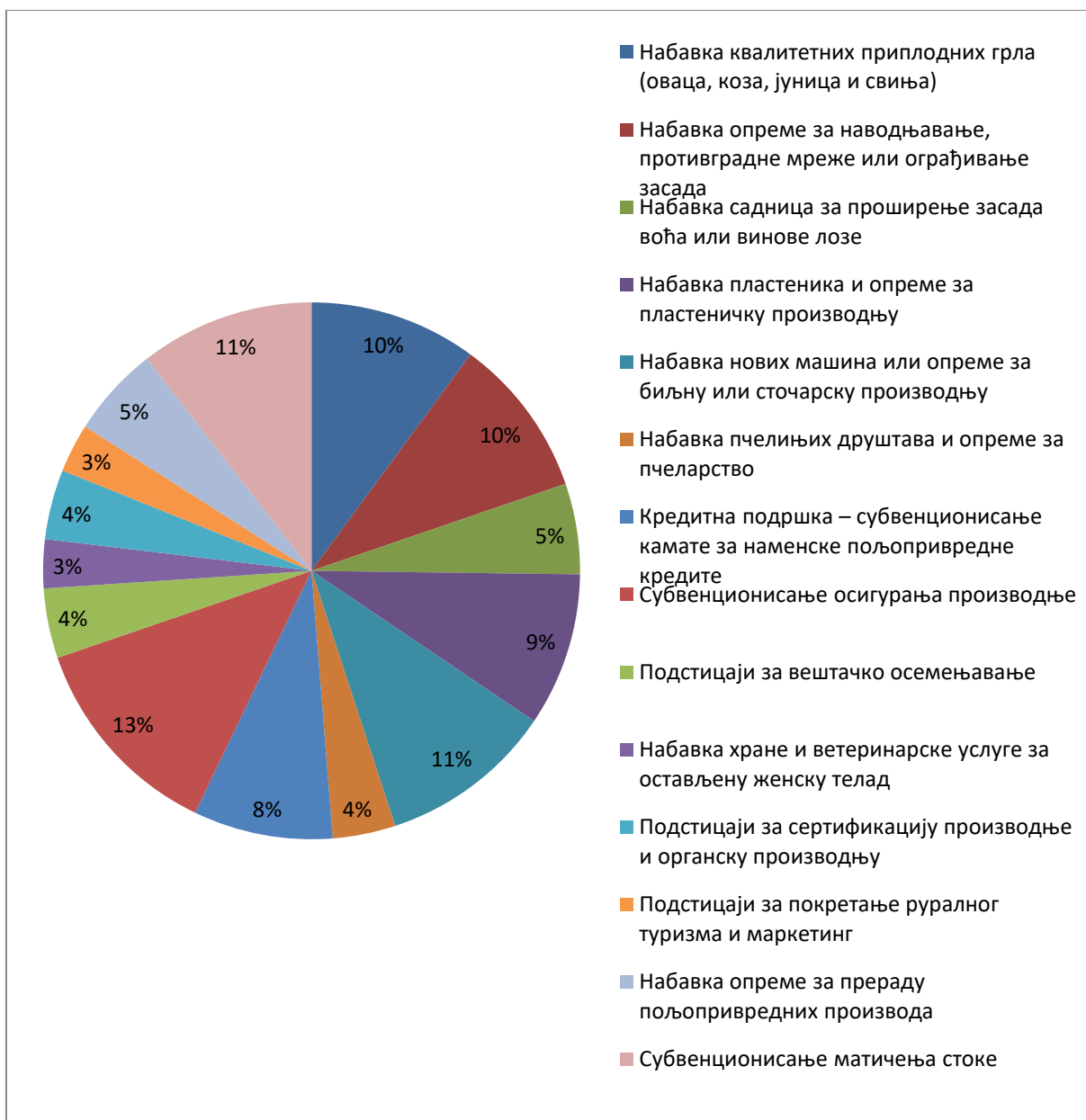
Grafik 41: Uvođenje kriterijuma za izbor korisnika podsticajnih sredstava na budućim konkursima

10. Pri uvođenju kriterijuma, ko bi trebalo da ima prednost na budućim konkursima, ispitanici smatraju da prvenstvo treba da imaju mladi poljoprivrednici koji su nosioci PG (33%), višečlane porodice sa decom koje se bave poljoprivredom (28%) i oni koji uplaćuju PIO doprinose preko poljoprivrede (22%) (Grafik 42).

Grafik 42: Prednost odabira budućih korisnika po kriterijumu

11. Kada su u pitanju željene mere za koje bi konkurisali kada bi ih bilo u Programu PP i PRR Svilajнца, ispitanici su se izjašnjavali: subvencionisanje osiguranja proizvodnje - 13%, subvencionisanje kamate za namenske poljoprivredne kredite i matičenje stoke - po 11%, nabavka kvalitetnih priplodnih grla i opreme za navodnjavanje - po 10% (Grafik 43).

Grafik 43: Mere podsticaja za koje bi se opredelili budući potencijalni korisnici ukoliko bi bile dostupne

POŽAREVAC

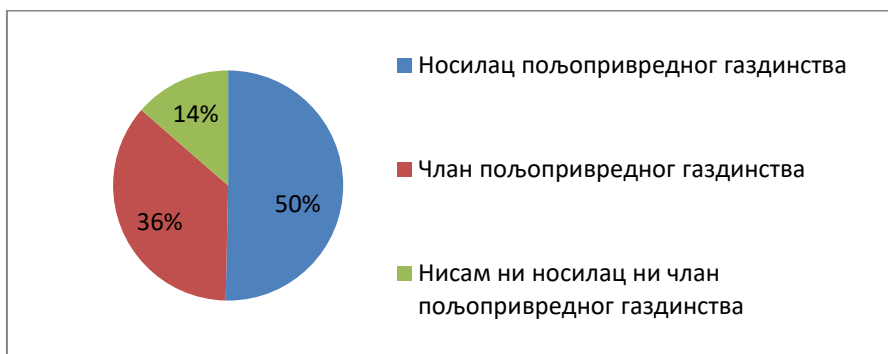
Grad Požarevac zauzima površinu od 491 km², i čine ga 27 naselja sa 75.334 stanovnika, dok skoro 22.000 živi u ruralnom području. Prema podacima Uprave za trezor, registrovanih poljoprivrednih gazdinstava na teritoriji grada Požarevca je 3.601. Ratarstvo je dominantan oblik poljoprivrede, a prati ga stočarstvo.

Poljoprivredne površine čine nešto više od 73% teritorije grada. Poljoprivredno zemljište u upotrebi je površine 24.981 ha, od čega 23.319 ha čine oranice i bašte, 938 ha livade i

pašnjaci, 444 ha voćnjaci i 100 ha vinogradi. Stočni fond se sastoji od 5.819 goveda, 27.720 svinja, 9.465 ovaca, 2.098 koza i 310.156 živine. Košnica je 17.000.

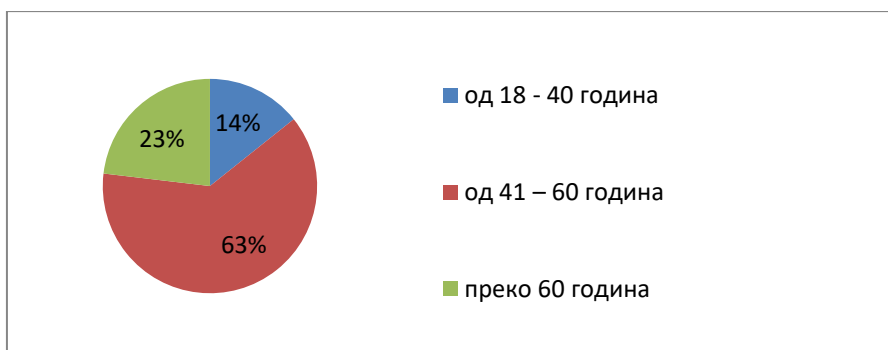
Na osnovu ankete koja je sprovedena na teritoriji grada Požarevca sa svim okolnim selima, dobijeni su rezultati u odnosu na 147 ispitanika.

1. Polovina ispitanika su nosioci PG, 36% članovi PG (Grafik 44).

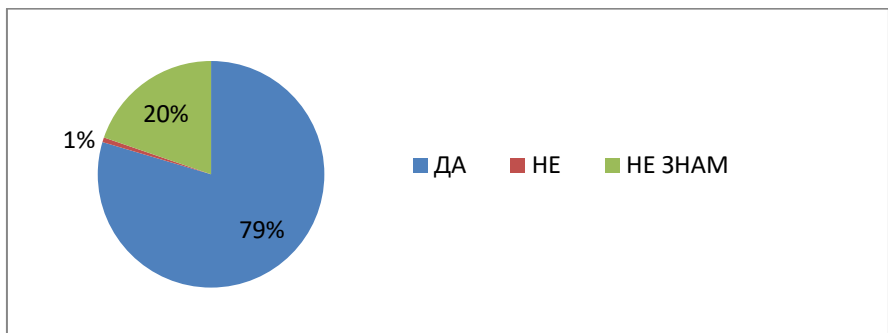
Grafik 44: Nosilac ili član poljoprivrednog gazdinstva

2. 63% ispitanika je starosne dobi između 40 i 60 godina, samo 14% od 18 do 40 godina starosti, dok je 23% ispitanika starije od 60 godina (Grafik 45).

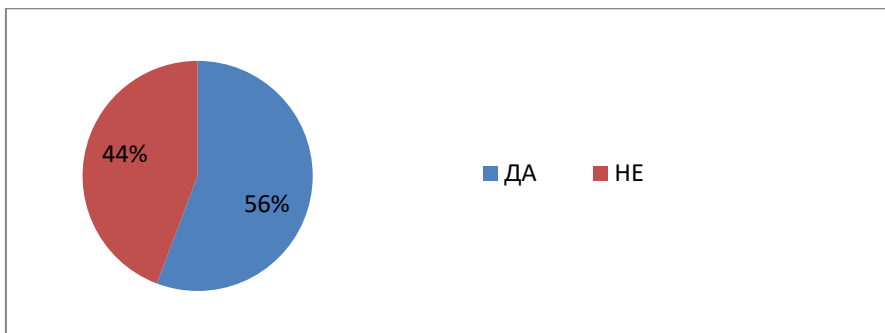
Grafik 45: Starosna dob ispitanika

3. Većina poljoprivrednika nije znala da postoje lokalna davanja u poljoprivredi, (79%), dok 20% ispitanika je reklo da zna da je bilo subvencija u prethodne tri godine (Grafik 46).

Grafik 46: Da li je u poslednje 3 godine bilo konkursa za lokalna davanja u poljoprivredi

4. Nešto više od polovine ispitanika je koristilo lokalne podsticaje u prethodne tri godine (Grafik 47).

Grafik 47: Da li su ispitanici bili korisnici lokalnih davanja u poljoprivredi

5. Oni koji su koristili podsticajna sredstva na lokalnu, u većini su se informisali na sajtu opštine. 23% je "prijatelj obavestio", a na oglasnoj tabli opštine i preko Tv-a, za konkurse je saznalo 16% i 15% respektivno. (Grafik 48).

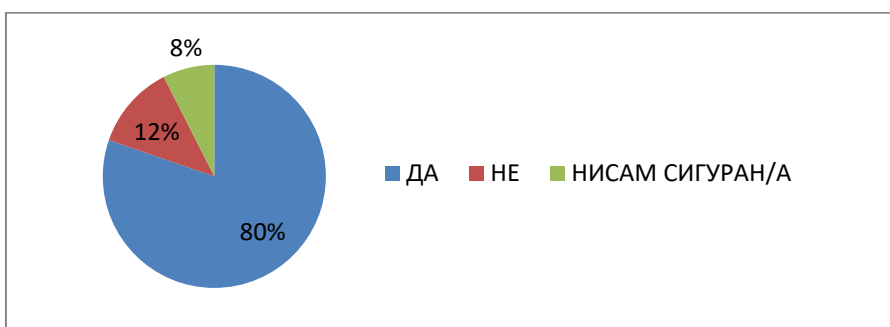
Grafik 48: Načini na koje su se informisali bivši korisnici podsticajnih sredstava o raspisanim konkursima

6. Za one koji nisu konkurisali na prethodnim konkursima kod LS za davanja u poljoprivredi, najviše njih nije konkurisalo jer nije znalo da davanja postoje - 48% (Grafik 49).

Grafik 49: Razlozi za nekonkurisanje za lokalna davanja u poljoprivredi

7. 80% ispitanika se izjasnilo da planira da se prijavi na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi na lokalnom nivou (Grafik 50).

Grafik 50: Prijavljivanje na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi

8. Na pitanje o najpovoljnijem načinu obaveštavanja o budućim konkursima, ispitanici su se u najvećem broju izjasnili za objavu konkursa na sajtu LS (74%) i radio i TV objavom (22%) (Grafik 51).

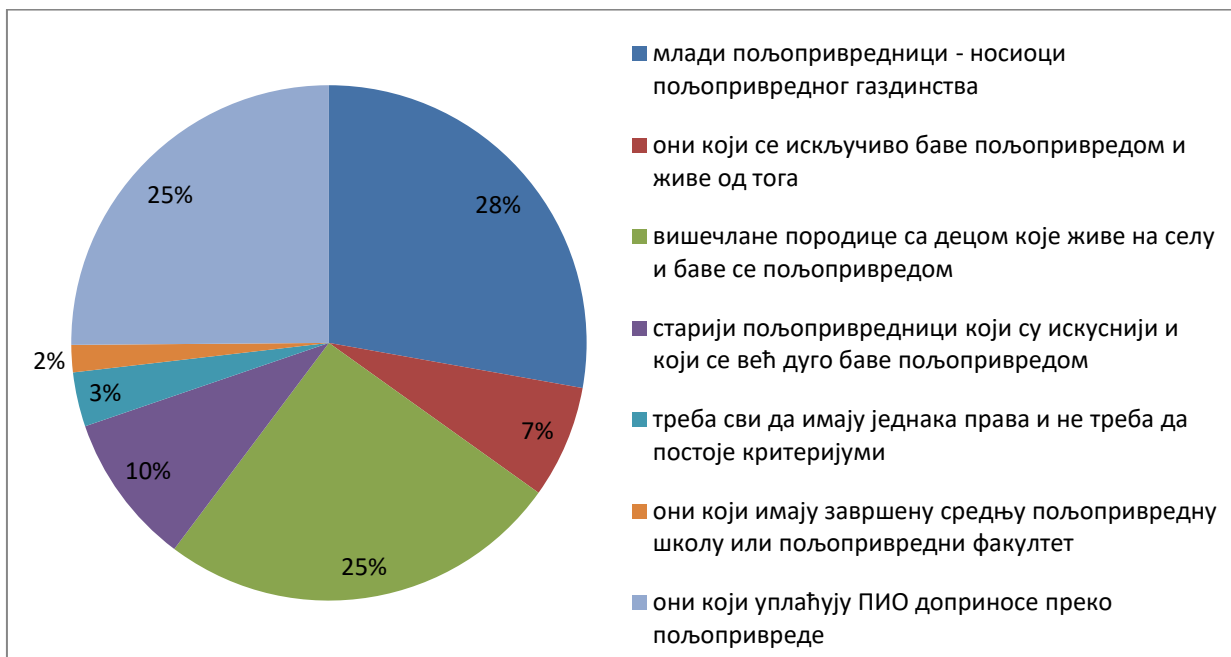
Grafik 51: Najpovoljniji način obaveštavanja potencijalnih korisnika o budućim konkursima za lokalna davanja u poljoprivredi

9. 97% ispitanika smatra da treba da postoje kriterijumi za izbor korisnika sredstava (Grafik 52).

Grafik 52: Uvođenje kriterijuma za izbor korisnika podsticajnih sredstava na budućim konkursima

10. Pri uvođenju kriterijuma, ispitanici su mišljenja da prednost treba dati mladim poljoprivrednicima koji su nosioci PG (28%), višечланним породицама са децом које се баве пољопривредом (25%) и онима који уплаћују ПИО доприносе преко пољопривреде (25%) (Grafik 53).

Grafik 53: Prednost odabira budućih korisnika po kriterijumu

11. Kada su u pitanju mere za koje bi konkurisali kada bi ih bilo u Programu PP i PRR opštine Svilajnac, na prvom mestu je sa 24% subvencionisanje kamate za namenske poljoprivredne kredite. Nabavka plastenika i osiguranje proizvodnje su na drugom mestu sa 18% i 17%, a na trećem je nabavka mašina za biljnu ili stočarsku proizvodnju sa 11% (Grafik 54).

Grafik 54: Mere podsticaja za koje bi se opredelili budući potencijalni korisnici ukoliko bi bile dostupne

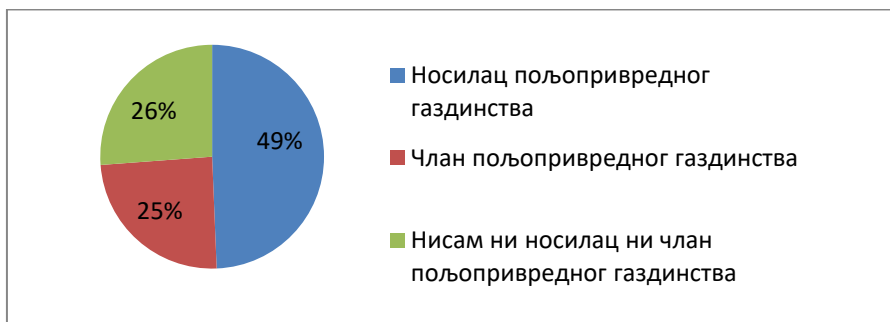
KRUŠEVAC

Grad Kruševac se prostire na površini od 854 km², i čine ga 101 naselje sa 128.752 stanovnika, od čega 54% živi u ruralnom području i oni uglavnom nemaju druge izvore prihoda osim poljoprivrede. Prema podacima Uprave za trezor, registrovanih poljoprivrednih gazdinstava na teritoriji grada Kruševca je 6.755.

Poljoprivredne površine zauzimaju 34.977 ha, od čega 22.317 ha čine oranice i bašte, 5.185 ha livade i pašnjaci, 1.831 ha voćnjaci i 1.956 ha vinogradi. Stočni fond se sastoji od 16.677 goveda, 49.146 svinja, 15.068 ovaca, 3.564 koza i 406.382 živine. Košnica je 12.677.

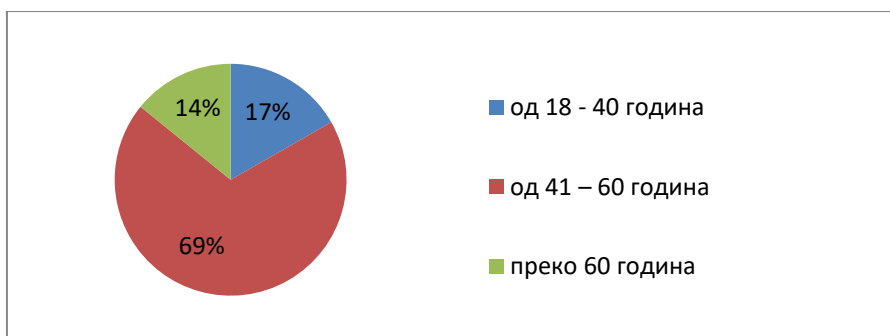
Na osnovu ankete koja je sprovedena na teritoriji grada Kruševca sa svim okolnim selima, dobijeni su rezultati u odnosu na 233 ispitanika.

1. Polovina ispitanika su nosioci PG, dok je 25% članovi PG (Grafik 55).

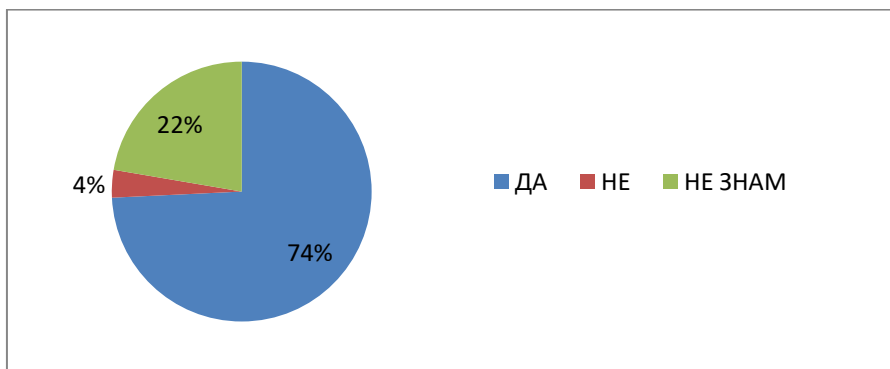
Grafik 55: Nosilac ili član poljoprivrednog gazdinstva

2. 69% ispitanika je starosne dobi između 40 i 60 godina, samo 17% od 18 do 40 godina starosti, dok je 14% ispitanika je starije od 60 godina (Grafik 56).

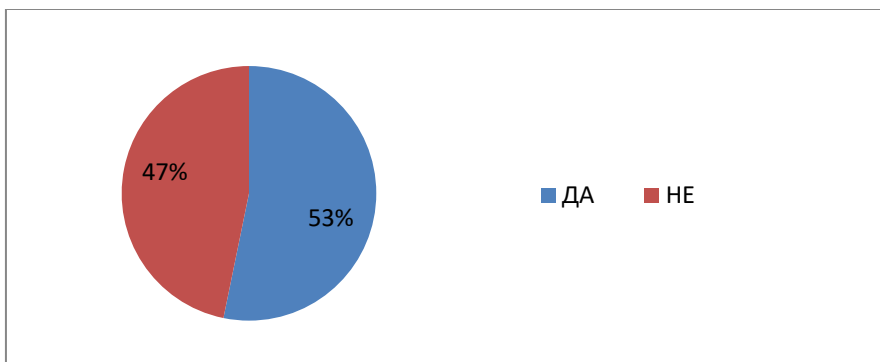
Grafik 56: Starosna dob ispitanika

3. Većina poljoprivrednika je znala da postoje lokalna davanja u poljoprivredi, (74%), dok 22% ispitanika je reklo da ne zna da li je bilo subvencija u prethodne tri godine (Grafik 57).

Grafik 57: Da li je u poslednje 3 godine bilo konkursa za lokalna davanja u poljoprivredi

4. Nešto više od polovine ispitanika je koristilo lokalne podsticaje u prethodne tri godine (Grafik 58).

Grafik 58: Da li su ispitanici bili korisnici lokalnih davanja u poljoprivredi

5. Oni koji su koristili podsticajna sredstva na lokalnu, najviše su se informisali na sajtu opštine. 23% je "prijatelj obavestio", a 10% ispitanika se informisalo preko zadruga ili udruženja čiji su članovi. (Grafik 59).

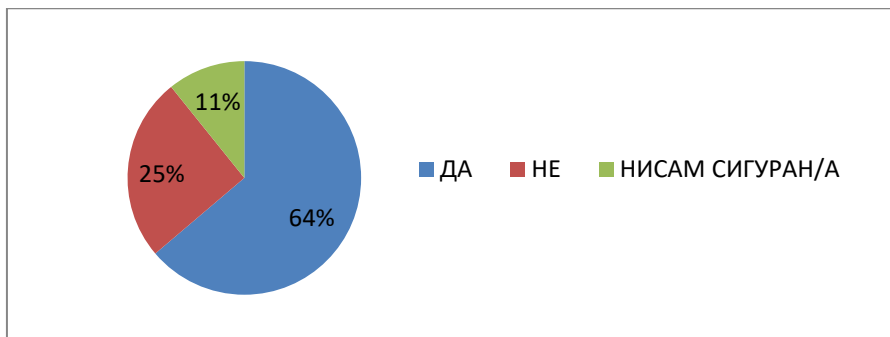
Grafik 59: Načini na koje su se informisali bivši korisnici podsticajnih sredstava o raspisanim konkursima

6. Za one koji nisu konkurisali na prethodnim konkursima kod LS za davanja u poljoprivredi, najviše njih nije konkurisalo jer nije znalo da davanja postoje - 58% ili su kasno saznali za konkurs (njih 23%) (Grafik 60).

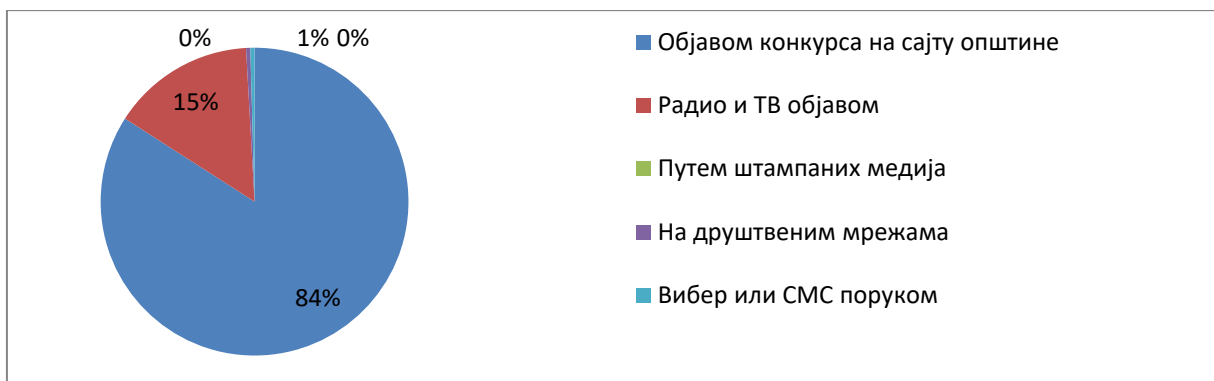
Grafik 60: Razlozi za nekonkurisanje za lokalna davanja u poljoprivredi

7. 64% ispitanika se izjasnilo da planira da se prijavi na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi na lokalnom nivou (Grafik 61).

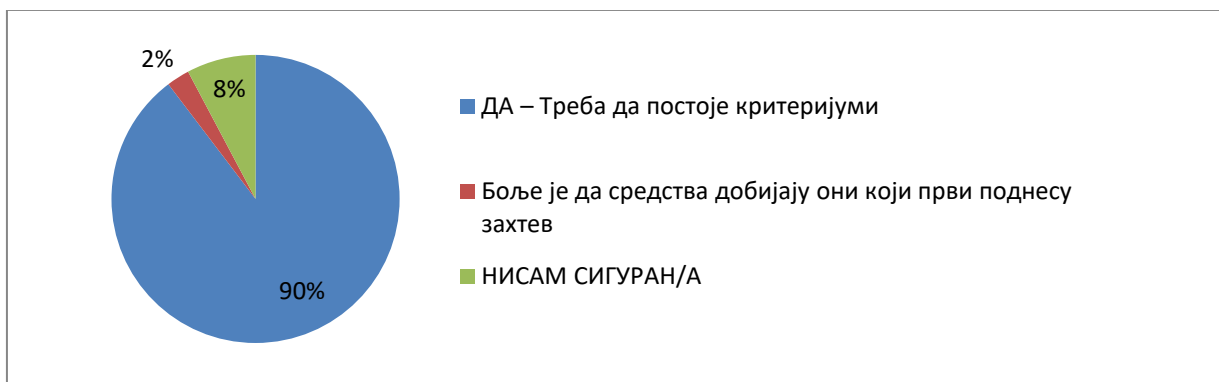
Grafik 61: Prijavljivanje na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi

8. Na pitanje o najpovoljnijem načinu obaveštavanja o budućim konkursima, ispitanici su se u najvećem broju izjasnili za objavu konkursa na sajtu LS (84%) i radio i TV objavom (15%) (Grafik 62).

Grafik 62: Najpovoljniji način obaveštavanja potencijalnih korisnika o budućim konkursima za lokalna davanja u poljoprivredi

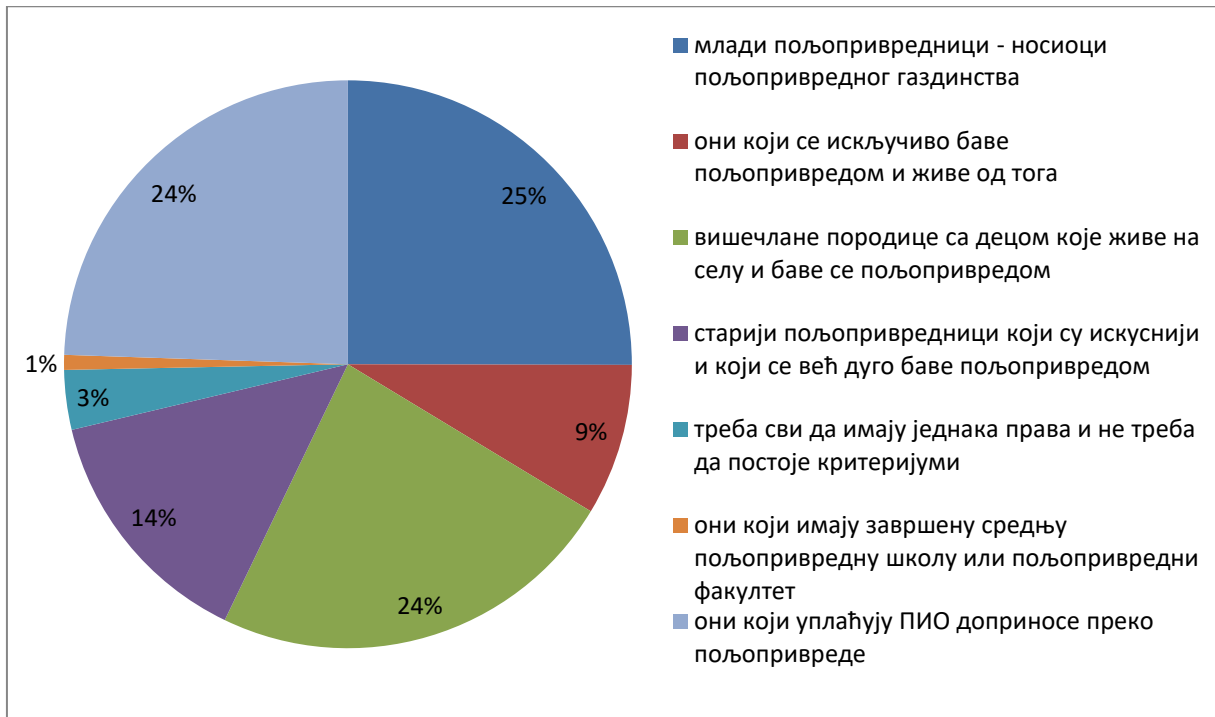
9. 90% ispitanika je smatra da treba da postoje kriterijumi za izbor korisnika sredstava (Grafik 63).

Grafik 63: Uvođenje kriterijuma za izbor korisnika podsticajnih sredstava na budućim konkursima

10. Pri uvođenju kriterijuma, ispitanici su mišljenja da prednost treba dati mladim poljoprivrednicima koji su nosioci PG, višečlanim porodicama sa decom koje se bave

poljoprivredom i onima koji uplaćuju PIO doprinose preko poljoprivrede po 25% (Grafik 64).

Grafik 64: Prednost odabira budućih korisnika po kriterijumu

11. Kada su u pitanju mere za koje bi konkurisali kada bi ih bilo u Programu PP i PRR grada Kruševca, na prvom mestu je subvencionisanje kamate za namenske poljoprivredne kredite - 25%, zatim nabavka mašina za biljnu ili stočarsku proizvodnju - 19%, nabavka opreme za navodnjavanje, nabavka plastenika i osiguranje proizvodnje sa 13% i 12% i sa 12% (Grafik 65).

Grafik 65: Mere podsticaja za koje bi se opredelili budući potencijalni korisnici ukoliko bi bile dostupne

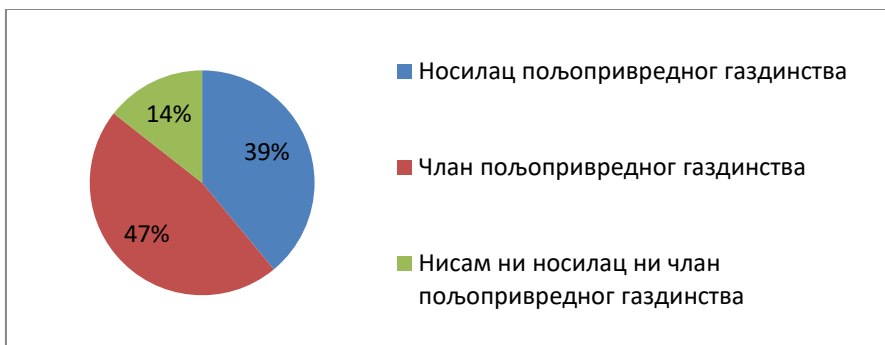
POŽEGA

Opština Požega se prostire na površini od 426,5 km², i čine je 42 naselja sa 30.000 stanovnika. Prema podacima Uprave za trezor, registrovanih poljoprivrednih gazdinstava na teritoriji opštine Požega je 4.114. Najrazvijenije je stočarstvo i voćarstvo.

Poljoprivredne površine zauzimaju 65% površine opštine, od čega 34% čine oranice i voćnjaci, 30% livade i pašnjaci. Stočni fond se sastoji od 7.084 goveda, 13.948 svinja, 27.251 ovaca, 1.381 koza.

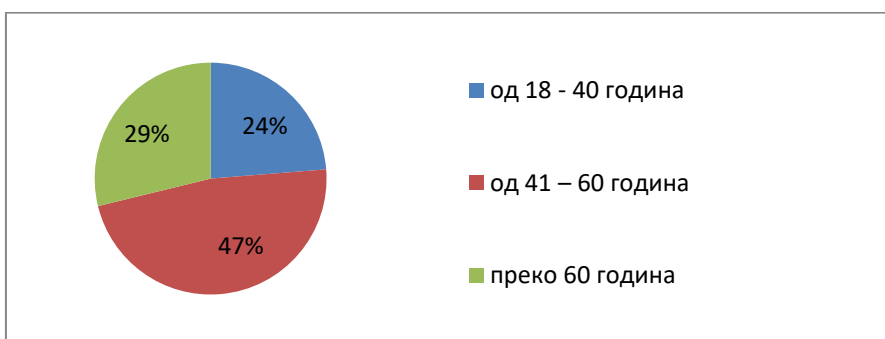
Na osnovu ankete koja je sprovedena na teritoriji opštine Požega sa svim okolnim selima, dobijeni su rezultati u odnosu na 118 ispitanika.

1. 39% ispitanika su nosioci PG, dok je skoro polovina u svojstvu člana PG (Grafik 67).

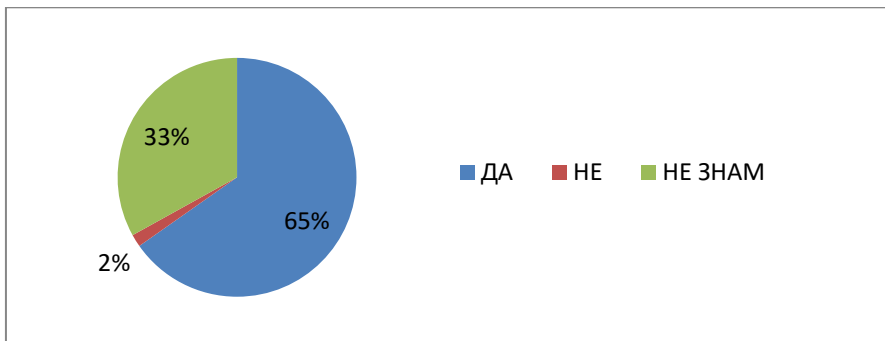
Grafik 67: Nosilac ili član poljoprivrednog gazdinstva

2. 47% ispitanika je starosne dobi između 40 i 60 godina, trećina ispitanika je starije od 60 godina, a od 18 do 40 godina starosti je bila četvrtina ispitanika (Grafik 68).

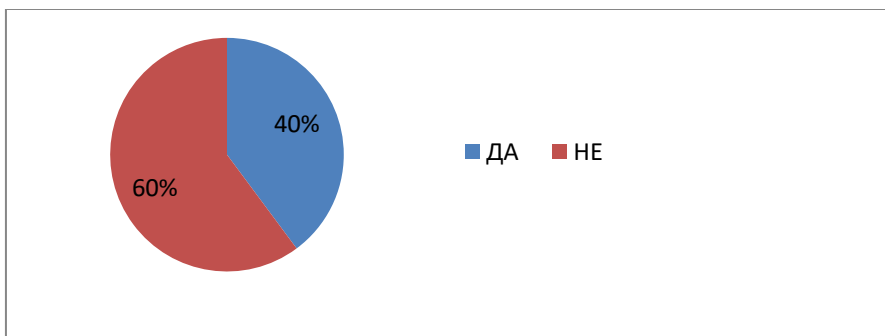
Grafik 68: Starosna dob ispitanika

3. 65% poljoprivrednika je znala da postoje lokalna davanja u poljoprivredi, dok trećina ispitanika je reklo da ne zna da li je bilo subvencija u prethodne tri godine (Grafik 69).

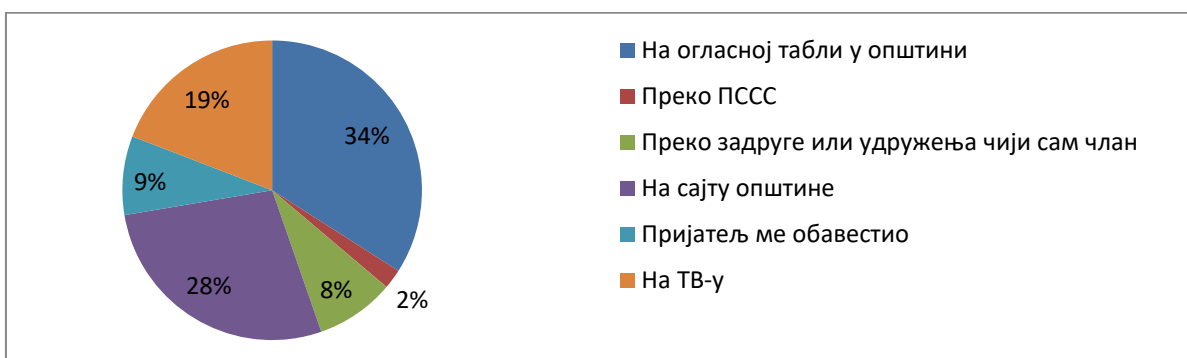
Grafik 69: Da li je u poslednje 3 godine bilo konkursa za lokalna davanja u poljoprivredi

4. 60% ispitanika nije koristilo lokalne podsticaje u prethodne tri godine (Grafik 70).

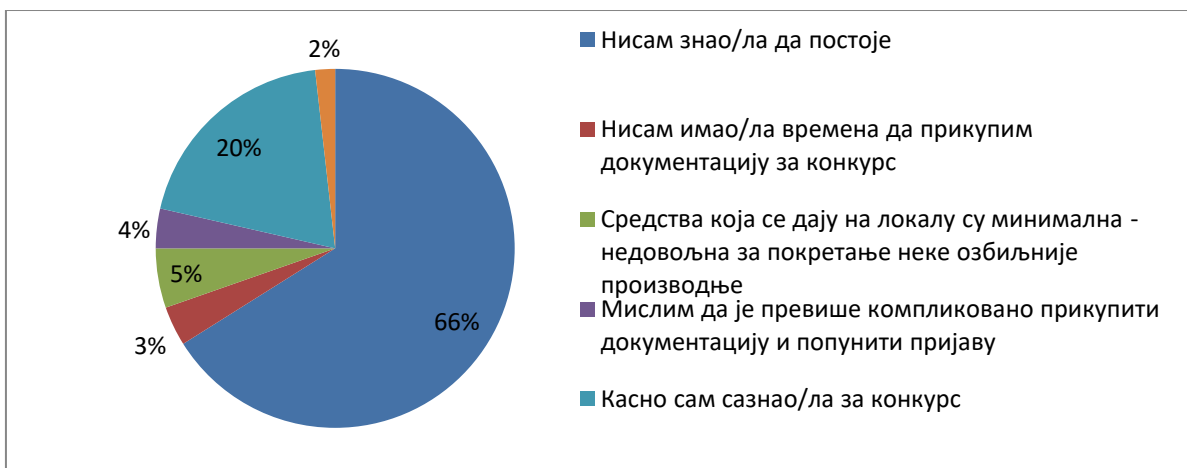
Grafik 70: Da li su ispitanici bili korisnici lokalnih davanja u poljoprivredi

5. Oni koji su koristili podsticajna sredstva na lokalnu, najviše su se informisali na oglasnoj tabli opštine, 28% preko sajta opštine, a 19% preko TV-a (Grafik 71).

Grafik 71: Načini na koje su se informisali bivši korisnici podsticajnih sredstava o raspisanim konkursima

6. Za one koji nisu konkurisali na prethodnim konkursima kod LS za davanja u poljoprivredi, najviše njih nije konkurisalo jer nije znalo da davanja postoje - 66% ili su kasno saznali za konkurs (njih 20%) (Grafik 72).

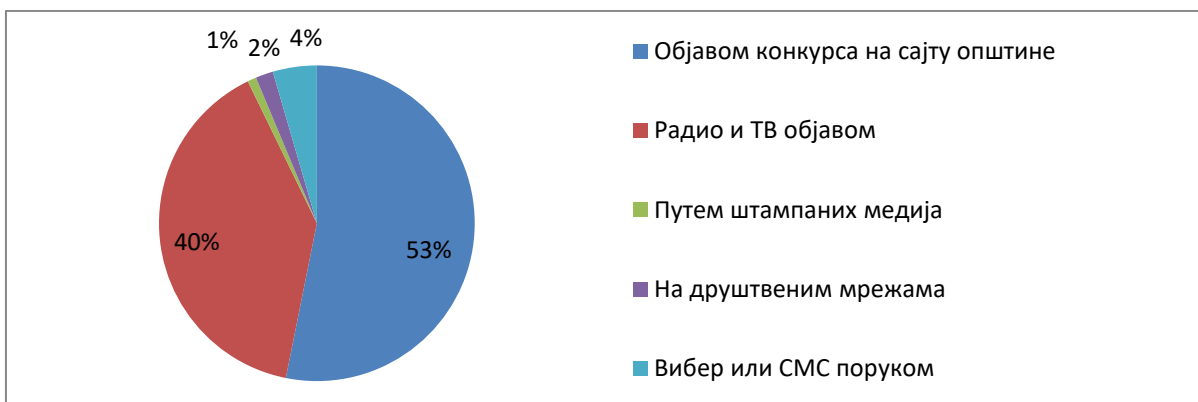
Grafik 72: Razlozi za nekonkurisanje za lokalna davanja u poljoprivredi

7. Dve trećine ispitanika se izjasnilo da planira da se prijavi na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi na lokalnom nivou (Grafik 73).

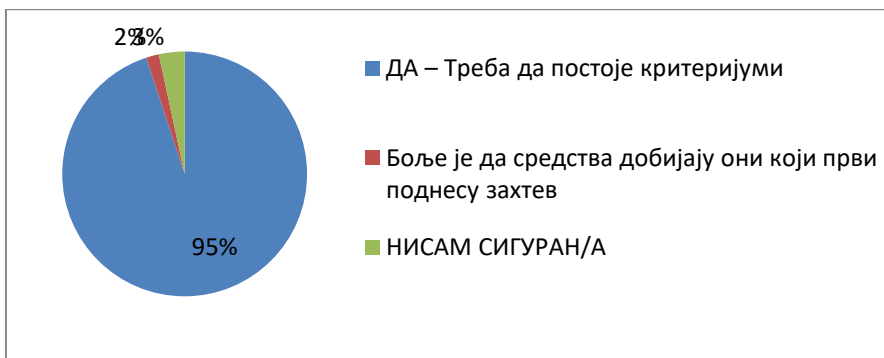
Grafik 73: Prijavljivanje na buduće konkurse za davanja u poljoprivredi

8. Na pitanje o najpovoljnijem načinu obaveštavanja o budućim konkursima, 53% ispitanika se izjasnilo za objavu konkursa na sajtu LS i radio i TV objavu (40%) (Grafik 74).

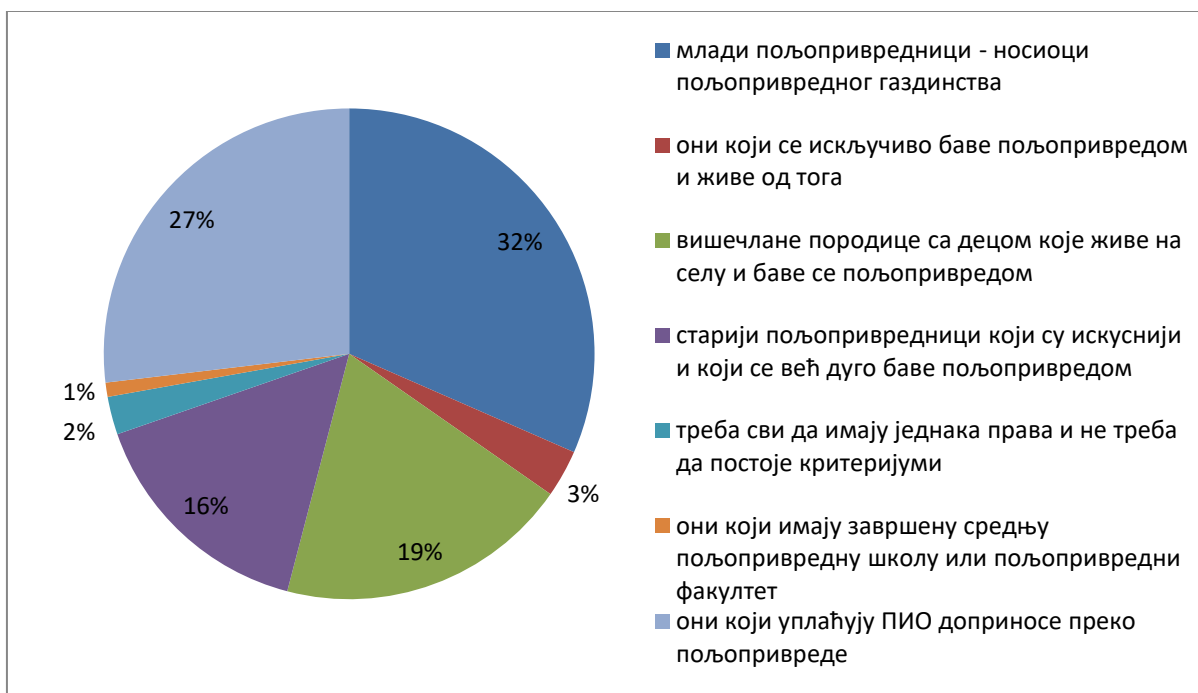
Grafik 74: Najpovoljniji način obaveštavanja potencijalnih korisnika o budućim konkursima za lokalna davanja u poljoprivredi

9. 95% ispitanika smatra da treba da postoje kriterijumi za izbor korisnika sredstava (Grafik 75).

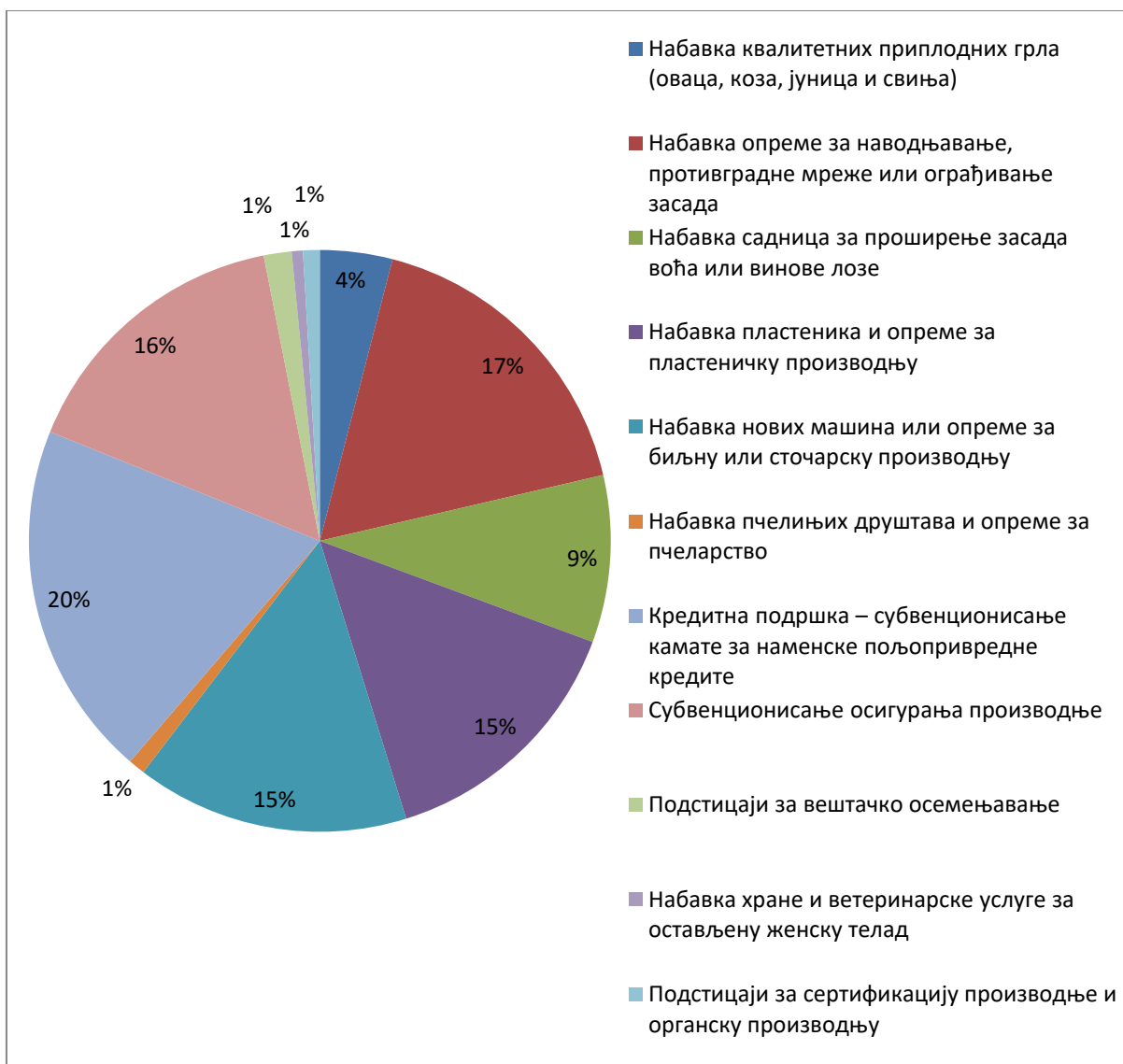
Grafik 75: Uvođenje kriterijuma za izbor korisnika podsticajnih sredstava na budućim konkursima

10. Pri uvođenju kriterijuma, ispitanici su mišljenja da prednost treba dati mladim poljoprivrednicima koji su nosioci PG - 32%, onima koji uplaćuju PIO doprinose preko poljoprivrede - 27%, višečlanim porodicama sa decom koje se bave poljoprivredom - 19% i starijim, iskusnijim poljoprivrednicima - 16% (Grafik 76).

Grafik 76: Prednost odabira budućih korisnika po kriterijumu

11. Kada su u pitanju mere za koje bi konkurisali kada bi ih bilo u Programu PP i PRR njihove LS, na prvom mestu je subvencionisanje kamate za namenske poljoprivredne kredite - 20%, nabavka opreme za navodnjavanje - 17%, subvencije za osiguranje proizvodnje, nabavka plastenika i nabavka mašina sa 16%, 15% i 15% respektivno (Grafik 77).

Grafik 77: Mere podsticaja za koje bi se opredelili budući potencijalni korisnici ukoliko bi bile dostupne

ZAKLJUČAK

Iz dobijenih rezultata istraživanja anketiranjem poljoprivrednika, na nivou svih 6 lokalnih samouprava, može se zaključiti sledeće:

1. Iako 69% ispitanika zna da su postojali konkursi za lokalna davanja u poljoprivredi, više od polovine nije učestvovalo na konkursima.

Pojedinačno u lokalnim samoupravama je većina odgovorila da zna za konkurse za lokalna davanja u poljoprivredi, osim u Svilajncu, gde većina ne zna da je bilo konkursa u prethodne tri godine.

Samo u lokalnim samoupravama Požarevac i Kruševac, nešto više od polovine ispitanika je koristilo sredstva na lokalnu, dok je veći procenat u ostalim LS onih koji nisu koristili.

2. Razlozi za nekonkurisanje onih koji su znali da davanja postoje, su uglavnom nedovoljno vremena da prikupe dokumentaciju i komplikovanost procedure.

Takođe, treba napomenuti da su ovakve razloge tokom anketiranja, davali uglavnom članovi poljoprivrednih gazdinstava.

3. Sa druge strane, oni koji su koristili sredstva za unapređenje poljoprivrede na lokalnom nivou, informisali su se na sajtu opštine u procentu 42.

4. Prijavljivanje na buduće konkurse je najviše zanimalo ispitanike u Kraljevu, gde se 91% izjasnio da će se prijaviti na buduće konkurse. U ostalim LS je interesovanje bilo u manjem procentu - Smederevo 83%, Požarevac 80%, Svilajnac 77%, Požega 66% i Kruševac 64%.

5. Pojedinačno su u svim LS ispitanici podjednako bili saglasni da žele da se budući konkursi objavljuju na sajtovima lokalnih samouprava i da se izbor korisnika vrši po kriterijumima. Takođe su podjednakog mišljenja u velikoj većini po lokalnim samoupravama da kriterijumi za izbor treba da budu orijentisani prema mladim poljoprivrednicima, nosiocima gazdinstava, višečlanim porodicama sa decom i onima koji plaćaju PIO doprinose preko poljoprivrede.

6. Buduće mere za koje bi na budućim konkursima ispitanici konkurisali, pojedinačno po lokalnim samoupravama su uglavnom iste: subvencionisanje kamate za namenske poljoprivredne kredite, nabavka mašina za biljnu i stočarsku proizvodnju, subvencionisanje osiguranja proizvodnje, oprema za navodnjavanje, i nabavka platenika i opreme za plateničku proizvodnju.

Zanimljivost koja je uočena pri analizi ankete je izbor mere "subvencionisanje osiguranja proizvodnje" – iako država kroz nacionalne mere subvencioniša osiguranje proizvodnje 40%, ispitanici su vrlo zainteresovani za lokalno subvencionisanje osiguranja proizvodnje, pomoću koga bi, ukoliko koriste nacionalnu meru, dobili veći

povraćaj, a ukoliko bi koristili samo lokalnu meru podsticaja, osiguravali svoje proizvodnje oni koji to do sada nisu radili.

Što se tiče analize stanja u poljoprivredi pojedinačno po lokalnim samoupravama, primećeno je:

1. Iako je Požarevac veća LS po površini i ima 2,5 puta više stanovnika od Požege, Požega ima mnogo više gazdinstava i veću površinu poljoprivrednog zemljišta od Požarevca. Zaključak je da se u Požegi mnogo više ljudi bavi poljoprivredom, i da su uslovi za poljoprivrednu proizvodnju daleko bolji i napredniji od uslova u Požarevcu.
2. Primećeno je i da Požega ima skoro duplo više goveda od Smedereva, i 50% više od Požarevca. Situacija sa ovčarstvom je slična - u Požegi je 3 puta više ovaca nego u Požarevcu i Smederevu, dok je Kraljevo ubedljivo vodeća LS sa brojem grla ovaca. Zanimljivo je da živine u Požegi skoro i da nema, dok se u svim ostalim LS živina gaji u velikom broju. Pčelarstvo u ovom kraju takođe nije razvijeno.
3. Gajenje koza je najintenzivnije u Kraljevu, gde se gaji skoro 29.000 koza, dok u svim ostalim LS je taj broj ispod 3.500. Svinjarstvo prednjači u Kraljevu, Kruševcu i Smederevu sa brojem svinja između 41.000 i 54.000.
4. Najveći broj pčelara je u Požarevcu, gde ima registrovanih 17.000 košnica, dok Kraljevo i Kruševac imaju 11.500 i 12.500 košnica. Ostale LS su sa brojem košnica ispod 5.500.

Dobijeni podaci kroz vršenje ankete se u svakom trenutku mogu koristiti za predloge lokalnim samoupravama za unapređenje izbora mera podsticaja i unapređenje budućih programa poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja.

Najvažniji segment ove analize je svakako rezultat ispitivanja potreba potencijalnih korisnika budućih davanja u poljoprivredi, i argument za zagovaranje prema donosiocima odluka za primenu ove analize pri kreiranju budućih Programa mera.

ISTRAŽIVANJE SPROVEO

Centar za podršku i razvoj intelektualnih, socijalnih i preduzetničkih ideja "PERO"

.....

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Mladi i mediji za demokratski razvoj“ koji Centar za održivu poljoprivredu i ruralni razvoj / Agronews, realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.

agronews

